Fraværsarbejde på hf

Erfaringsopsamling fra FoU-projekt

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Fraværsarbejde på hf

1	Resumé	5
2	Indledning	10
2.1	Formål med FoU-projektet	10
2.2	Skolernes arbejde med data i FoU-projektet	11
2.3	Skolernes arbejde med fravær i FoU-projektet	11
2.4	Om EVA's erfaringsopsamling	12
2.5	Metode og datagrundlag	13
2.6	Opbygning af erfaringsopsamlingen	13
3	Skolernes arbejde med fraværsregistrering	15
3.1	Opgørelse af fravær	15
3.2	Registrering af fravær	16
4	Skolernes arbejde med data som led i opfølgning på elevernes fravær	18
4.1	Typer af data anvendt af skolerne	18
4.2	Skolernes bearbejdning og brug af data som led i fraværsarbejdet	19
5	Kollektive og individuelle indsatser til nedbringelse af fravær	25
5.1	Kommunikation med eleverne om fravær	25
5.2	Klassekultur, relationer og trivsel	28
5.3	Nedbringelse af skriftligt fravær	32

6 Rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet 36
6.1 Ledelsens ansvar og rolle i fraværsarbejdet 36
6.2 Lærernes ansvar og roller i fraværsarbejdet 37
6.3 Lærerteamenes ansvar og roller i fraværsarbejdet 40

Appendiks A – Skolernes indsatser 42

1 Resumé

Om datagrundlaget

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) har i efteråret 2018 igangsat et forsøgs- og udviklingsprojekt (FoU-projekt), hvor ni skoler der udbyder hf, arbejder med at anvende fraværsdata som udgangspunkt for at nedbringe hf-elevers fravær og forbedre studiekulturen. STUK har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at stå for opsamling på erfaringer fra FoU-projektet.

Relevans, faglig kontekst og målgruppe

Baggrunden for igangsættelse af FoU-projektet om at arbejde systematisk med at nedbringe fraværet på hf er, at der de seneste år har været en politisk bevågenhed med hensyn til de særlige udfordringer der er med et meget højt elevfravær på de toårige hf-uddannelser sammenlignet med andre gymnasiale uddannelser. Det gælder både det fysiske fravær, dvs. elevernes egentlige fremmøde, og det skriftlige fravær, hvilket vil sige manglende skriftlige afleveringsopgaver. FoU-projektet er desuden et udtryk for et generelt politisk ønske om at styrke fastholdelse og gennemførelse på hf ved at anvende fraværsdata og øvrige relevante data i arbejdet.

I perioden for FoU-projektet har der været en kortere periode med en fraværsbekendtgørelse, der bl.a. indførte ens praksis i forhold til fraværsregistrering. Den er pr. 1.1.2020 erstattet af bekendtgørelse om studie- og ordensregler m.v. i de gymnasiale uddannelser.

I denne erfaringsopsamling formidles fire af de ni deltagende skolers erfaringer fra FoU-projektet med hensyn til at registrere og behandle fraværsdata og andre typer data samt indsatser i relation til nedbringelse af fravær. Målgruppen for erfaringsopsamlingen er hf-skoler over hele landet med henblik på inspiration til at nedbringe fravær og forbedre studiekulturen med afsæt i en systematisk databrug og konkrete kollektive og individuelle indsatser.

Resultater

Øget systematik er et nøgleord i fraværsarbejdet

En mere systematisk tilgang til at arbejde med indsamling, analyse og opfølgning på elevernes fravær har gjort fraværsarbejdet mere effektivt og understøtter, at skolerne tidligere sætter ind over for de reelt frafaldstruede elever.

Skolerne har igennem FoU-projektet arbejdet med systematiske fremgangsmåder som en forudsætning for at blive klogere på, hvad der kan ligge bag fraværet, og hvilke mønstre der kan være i de enkelte elevers fravær. Der er i den forbindelse især blevet arbejdet med skærpelse af rolle- og ansvarsfordelingen i fraværsarbejdet hos ledere, lærere og studievejledere. De foreløbige resultater

peger på, at fraværsarbejdet flere steder er blevet mere effektivt med hensyn til at spotte elever med højt fravær og dårlig trivsel. Hurtig reaktion på udsving i fravær og trivsel er afhængig af, at de aftalte procedurer overholdes, og at ansvaret er placeret hos personer, der har tid og kompetencer til at udføre opgaven.

Ledelsen spiller en afgørende rolle for at skabe fælles rammer i fraværsarbejdet

Fælles rammer er afgørende for, at den nødvendige systematik også i praksis gennemsyrer fraværsarbejdet. Det peger skolernes erfaringer på.

Ledelsen spiller på de udvalgte skoler en stor rolle både i udviklingen af indsatser, men i særdeleshed også i prioritering, implementering og fastholdelse af indsatser. Det er især afgørende, at ledelsen udfører tydelig og kontinuerlig ledelse af processerne, så hele skolen arbejder sammen, og der ikke opstår flaskehalse på grund af manglende koordinering.

Skolerne bruger både fraværsdata, trivselsdata og data om elevernes faglige niveau i fraværsarbejdet

De udvalgte data, der indgår i fraværsarbejdet, skal samlet give et billede af, hvordan elevtrivslen udvikler sig både socialt og fagligt for de enkelte elever. Formålet har været at få et mere systematisk billede af, hvordan elevtrivslen udvikler sig i løbet af skoleåret, og hvad der eventuelt kan ligge til grund for elevernes fravær.

De udvalgte skoler har anvendt forskellige typer af data i fraværsarbejdet, især kvantitative data, men i et vist omfang også kvalitative data fra fx gruppeinterviews eller samtaler med eleverne. Ud over fraværsdata har flere af de udvalgte skoler i forsøgsperioden gjort sig erfaringer med at indsamle og anvende data fra trivselsmålinger, herunder målinger, hvor eleverne besvarer et kort spørgeskema fx hver 14. dag eller en gang om måneden, for at lærerne kan følge udviklingen i elevernes trivsel. Som supplement til fraværs- og trivselsdata har nogle af de udvalgte skoler igangsat en registrering af elevernes faglige niveau i de forskellige fag og deres motivation for at gå i skole ud fra en formodning om, at der er en kobling mellem fagligt engagement og fravær.

Opfølgning på fravær kan ske tættere på elevernes hverdag, når lærerne får et større ansvar, men kræver tid og klare rammer

Når lærerne får en mere central rolle i fraværsarbejdet, styrker det opfølgningen på elevernes fravær. Erfaringen fra skolerne er, at lærerne, i kraft af den tætte relation til eleverne, har gode forudsætninger for at følge op på fraværet på daglig basis, fx ved at anerkende eleverne for forandringer, såsom at de møder til tiden. Samtidig kan lærerne gennem fraværsarbejdet få et mere helhedsorienteret blik på eleven, der kan gøre det nemmere også at støtte dem fagligt.

På flere af de skoler, der har deltaget i FoU-projektet, har man ladet det opfølgende arbejde i forhold til fravær og trivsel ske tættere på undervisningen og elevernes hverdag, ved at kontakt- eller klasselærere har fået en central rolle i arbejdet. Selvom det er meningsfuldt for lærerne at varetage en større del af opgaverne i forhold til fravær og trivsel, kan det også være svært at finde tid til det i deres i forvejen tætpakkede skema, og flere af lærerne oplever, at der ikke er afsat tilstrækkelig tid til den ekstra opgave. Nogle lærere understreger, at deres nye rolle i nogen grad mangler klare rammer på grund af den manglende tid, men også at der med nye opgaver kan opstå tvivl om, hvordan de håndteres professionelt, fx hvis en elev mistrives eller fortæller om svære personlige problemer.

Fraværsregistrering opleves meget forskelligt af lærere og elever

For eleverne er registrering af fravær knyttet til usikkerhed om, hvilke konsekvenser fravær har for elevens uddannelse. Interviewene viser en markant forskel mellem på den ene side lærere og ledelses opfattelse af, hvad fraværsregistrering betyder for eleverne, og på den anden side elevernes egen oplevelse. Fra lærerperspektiv bliver fraværsregistrering beskrevet som en hurtigt overstået rutine, der kun bliver drøftet meget lidt på skolerne, mens fraværsregistrering fra et elevperspektiv langt fra er en neutral og hurtigt overstået rutine, men noget, der kædes sammen med frygten for sanktioner. Erfaringerne peger på, at der let opstår forvirring og usikkerhed blandt eleverne, hvis skolen ikke melder klart ud om regler og retningslinjer i forhold til fravær. Derfor er kommunikation og gennemsigtighed vigtigt, for at eleverne ikke bliver unødigt usikre, men derimod oplever retfærdige og gennemsigtige procedurer i forhold til opfølgning på fravær.

Fra fokus på fravær til fokus på fremmøde

En kultur med fokus på de læringsmæssige gevinster ved fremmøde i stedet for sanktioner ved fravær kan på længere sigt være en vej til at nedbringe fraværet.

Både ledelse, lærere og elever fortæller om en udbredt tendens til, at elevernes fokus på fravær og deres bekymring for sanktioner påvirker deres indstilling til undervisningen og deres relation til lærerne, fx i form af konflikter mellem lærere og elever i forbindelse med fraværsregistrering. Derfor har nogle af skolerne arbejdet med at forbedre kommunikationen med eleverne om betydningen af fravær, fremmøde og deltagelse i forhold til læring. Konkret er der blevet arbejdet med at vende elevernes fokus over mod de læringsmæssige gevinster ved fremmøde i stedet for fravær, så eleverne føler, at de går glip af noget ved ikke at komme, i stedet for at de kommer på grund af frygten for fravær. Jævnlige dialoger med klasserne om fravær eller fokus på klassekultur og trivsel er nogle af de indsatser, der ser ud til at have potentiale, men erfaringerne fra projektet er endnu begrænsede.

Vigtigt at nedbringe skriftligt fravær, men begrænsede erfaringer hermed

En del af formålet med FoU-projektet er, at skolerne skal arbejde med at nedbringe det skriftlige fravær blandt hf- eleverne, men i praksis har de deltagende skoler kun få erfaringer med at gøre dette.

Der er på de udvalgte skoler relativt få indsatser rettet mod det skriftlige fravær, og de indsatser, der findes, har primært til formål at få eleverne til at aflevere de manglende opgaver, fx ved at samle eleverne i en bootcamp. Der er i mindre grad indtænkt pædagogisk støtte og udvikling af de kompetencer, eleverne har brug for i forbindelse med de skriftlige opgaver i skolernes forsøg. Erfaringerne fra skolerne viser, at bootcamps og lignende tilbud hos nogle elever resulterer i skriftlige produkter af lav kvalitet, ligesom det kan føre til, at eleverne ikke opnår det skriftlige niveau, der er forventet på uddannelsen.

Skolerne kobler fraværsarbejdet med arbejdet med klassekultur, relationer og elevtrivsel

Eleverne tager et større ansvar for hinandens fremmøde og deltagelse, når der arbejdes med at højne trivslen og forbedring af klassekulturen.

Flere skoler har i forsøgsperioden arbejdet med at styrke klassekulturen, herunder relationer eleverne imellem og lærer-elev-relationer. Der er blandt andet blevet arbejdet med individuelle elevsamtaler, sociale aktiviteter, faste grupper og makkerordninger. Lærerne er positive omkring arbejdet med at understøtte klassekulturen, men oplever det også som en stor opgave og et stort ansvar.

Anbefalinger til det videre arbejde med at nedbringe fravær på hf

På baggrund af erfaringerne i FoU-projektet peger EVA på følgende anbefalinger til det videre arbejde:

Anbefalinger i forhold til systematik og ledelsesansvar i fraværsarbejdet:

- **Det er afgørende, at fraværsarbejdet er bygget op omkring en systematik både i forhold til indsamling, analyse og brug af data for at kunne følge udsving i fraværet. I den forbindelse indebærer det et ledelsesansvar at sørge for, at data er tilgængelige og anvendelige for de involverede.**
- **Det er grundlæggende for stabiliteten og kontinuiteten i fraværsarbejdet, at ledelsen har overblik over alle facetter i fraværsarbejdet, eftersom fraværsarbejdet ofte involverer en del forskellige opgaver og ansvarsområder. Overblikket indebærer blandt andet, at de forskellige opgaver og ansvarsområder er veldefinerede, og at der afsættes tid og ressourcer til at varetage dem, så arbejdet ikke går i stå. Særligt vigtigt er det, at ledelsen sikrer kontinuitet i processerne, fx ved at finde løsninger, hvis og når der sker ændringer ved jobskifte, sygdom, prioritering af andre opgaver eller lignende.**

Anbefalinger i forhold til valg af fokus for fraværsarbejdet:

- **Lav en analyse af egne fraværsudfordringer, fx gennem fraværsdata visualiseret i tabeloversigter eller søjlediagrammer i Excel. Belys også hvilke udfordringer der især er væsentlige set fra elevernes perspektiv. Der kan fx indgå data fra både spørgeskemaer, interviews og observationer i en sådan analyse.**
- **Udpeg de mest centrale typer data, der kan være relevante at bruge i fraværsarbejdet med afsæt i analysen af de lokale udfordringer. Det kan fx være, at det giver mening at inddrage trivselsdata i arbejdet, hvis der kan spores sammenhæng mellem fravær og trivsel.**

Anbefalinger i forhold til rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet:

- **Basér fraværsarbejdet på den mest meningsfulde arbejdsdeling mellem lærere, studievejledere, administrative medarbejdere og andre involverede i fraværsarbejdet. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der ikke findes universalløsninger, når det gælder rolle- og ansvarsfordeling, så selvom det for nogle skoler er det rigtige valg fx at lægge et større ansvar over på lærerne i forhold til fraværsarbejdet, er det ikke sikkert, at den løsning er anvendelig på andre skoler.**

- **Sørg for, at der er tid og ressourcer afsat til de nye opgaver, og at alle involverede er fagligt rustede til opgaven. Det vil være særlig vigtigt at sørge for sparring, støtte eller kompetenceudviklingsforløb, hvis man vælger at ændre i rolle- og ansvarsfordelingen.**
- **Fokusér på at etablere fællesskaber, hvor eleverne kan hjælpe og støtte hinanden, fx gennem fokus på klassekultur, herunder makkerskaber, netværksgrupper og lignende. Tæt opfølgning på fraværet ser ud til at have en potentielt positiv betydning i forhold til elevernes fremmøde. Lærerne kan dog rent praktisk ikke have en tæt relation til alle, og derfor er det vigtigt at styrke elevernes indbyrdes relationer, så klassen kommer til at fungere som en del af elevernes sikkerhedsnet.**

Anbefalinger i forhold til kommunikation med eleverne om fraværsarbejdet:

- **Etabler en løbende dialog med eleverne om, hvorfor der bliver handlet, som der gør, så eleverne får en forståelse af rationalerne bag skolens fraværsarbejde. Det er vigtigt for eleverne, at der er synlig kommunikation og gennemsigtighed i fraværsarbejdet både i forhold til fraværsregistrering og i forhold til opfølgning på fravær.**

Anbefalinger i forhold til det skriftlige fravær:

- **Støt særligt op om målgruppen af elever, der har højt fravær på grund af få skriftlige kompetencer. Ved at styrke elevernes skriftlige kompetencer vil de få bedre forudsætninger for fremadrettet at holde deres fravær nede.**

Om datagrundlaget

EVA har i løbet af 2019 gennemført besøg på fire af de ni hf-skoler, der deltager i FoU-projektet. De fire skolers foreløbige erfaringer fra FoU-projektet, med hensyn til at registrere og behandle fraværsdata og andre typer data samt indsatser i relation til nedbringelse af fravær, formidles i denne erfaringsopsamling. Det bør bemærkes, at resultaterne stammer fra en tidlig afprøvningsfase i FoU-projektet, og at skolerne derfor ikke har evalueret forsøgene.

2 Indledning

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) har i efteråret 2018 igangsat et forsøgs- og udviklingsprojekt (FoU-projekt), hvor en række skoler der udbyder hf, arbejder med at anvende fraværsdata som udgangspunkt for at nedbringe hf-elevers fravær og forbedre studiekulturen. STUK har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at stå for rammesætning af og opsamling på erfaringer fra FoU-projektet.

Denne erfaringsopsamling er udarbejdet på baggrund af kvalitative interviews med ledere, administrative medarbejdere, eventuelle projektledere, lærere og elever på fire af de ni deltagende skoler.

2.1 Formål med FoU-projektet

Baggrunden for FoU-projektet om, hvordan man kan arbejde med at nedbringe fraværet på hf, er en politisk opmærksomhed på udfordringer med fravær på de toårige hf-uddannelser, hvor eleverne har et væsentligt højere fravær end elever på andre gymnasiale uddannelser. Det gælder både fysisk fravær (fremmøde) og skriftligt fravær (afleveringsopgaver). FoU-projektet er et udtryk for en generel politisk opmærksomhed på fastholdelse og gennemførelse samt registrering og brug af data.

Elevgrundlaget på hf er præget af stor diversitet. Flere hf-elever kommer fra uddannelsesfremmede hjem end elever på andre typer af gymnasiale uddannelser (EVA, 2018)[1]. Eleverne har ofte afbrudte uddannelsesforløb bag sig, nogle kæmper med personlig motivation og fastholdelse i systemet, og alderen i elevgruppen er generelt højere.[2] En ældre elevgruppe betyder, at nogle elever har andre forpligtelser uden for undervisningen, fx børn. Studiekulturen på hf skal rumme denne diversitet, og institutionerne må derfor ofte tage flere individuelle hensyn i forhold til mødepligt og studieaktivitet.

Med projektet ønsker STUK at indhente erfaringer med, hvordan der kan arbejdes systematisk med fraværsdata, og at inspirere hf-institutioner i forhold til deres igangværende fraværsindsatser. Som udgangspunkt skal alle institutioner registrere fravær og beskrive regler og retningslinjer for bl.a. fraværshåndtering i skolernes egne studie- og ordensregler[3]. Praksis angående fraværsregistrering

1 EVA. (2018). *Søgning, udbud og elevgrundlag på ungdomsuddannelserne: En kortlægning af udviklingen fra 2009-2017*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

2 Undervisningsministeriet. (2016). *Aftale mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti om styrkede gymnasiale uddannelser.* Lokaliseret 13.02.2020 på https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/gymnasieaftalen/implementering

3 I perioden for FoU-projektet har der været en kortere periode med en fraværsbekendtgørelse, der bl.a. indførte ens praksis i forhold til fraværsregistrering. Den er pr. 1.1.2020 erstattet af bekendtgørelse om studie- og ordensregler mv. i de gymnasiale uddannelser (BEK nr 1338 af 09/12/2019). Lokaliseret 13.02.2020 på https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=211813.

fungerer meget forskelligt på de forskellige institutioner. For det første bruger institutionerne forskellige fraværsregistreringssystemer. For det andet er det forskelligt, om de registrerer fravær eller tilstedeværelse. For det tredje er det forskelligt, hvordan institutionerne bruger fraværsdata, og hvorvidt man på skolerne arbejder med konkrete målsætninger om at nedbringe fraværet.

2.2 Skolernes arbejde med data i FoU-projektet

Skolerne har som led i FoU-projektet arbejdet ud fra både kvantitative og kvalitative datakilder. Der kan være tale om kvantitative data såsom registerbaserede data og resultater fra spørgeskemaundersøgelser og kvalitative data såsom interviews, fokusgruppeinterviews og undervisningsobservationer. Data defineres i dette FoU-projekt som viden, der kan genbesøges, og som er baseret på et gennemsigtigt og systematisk grundlag. Skolerne har gennem seminarer afholdt i forbindelse med projektet fået forskellige vidensinput og sparring til at kvalificere, systematisere og prioritere arbejdet med data.

På opstartsseminaret for FoU-projektet blev skolerne præsenteret for en fælles ramme i forhold til systematisk brug af data, som kan illustreres gennem følgende proces:

FIGUR 2.1
Proces for systematisk brug af data

Det første skridt i processen er kortlægning og indsamling af data. Her er det centralt at se på spørgsmål som: *Hvilke* data er tilgængelige og relevante at bruge? *Hvordan* indsamles data systematisk?

Det næste skridt i processen er analyse af data, hvor skolerne går i gang med bearbejdning af data. Spørgsmål, der er relevante i denne del af processen, er fx: *Hvordan* analyseres der systematisk på data? Og *hvordan* omsættes analysefund til hypoteser om årsager til fravær og relevante indsatser?

Det tredje og sidste skridt har overskriften: Dataunderstøttede indsatser. Her besluttes, *hvornår* data skal igangsætte handling, *hvem* der skal følge og reagere på data, og *hvordan* det skal ske.

2.3 Skolernes arbejde med fravær i FoU-projektet

I alt har ni skoler deltaget i projektet. De deltagende skoler har dels arbejdet med en højere grad af systematisering og ensretning af fraværsregistrering med en intention om på sigt bedre at forstå udfordringerne med fravær og følge udviklingen i fravær over tid. Dels har de deltagende skoler, med afsæt i en analyse af fraværsdata på skolen, igangsat indsatser med fokus på at nedbringe hf-elevernes fravær. Indsatserne har både været kollektive og individuelle. Kollektive indsatser kan eksempelvis være målrettet skole- eller klassekulturen, mens individuelle indsatser er målrettet

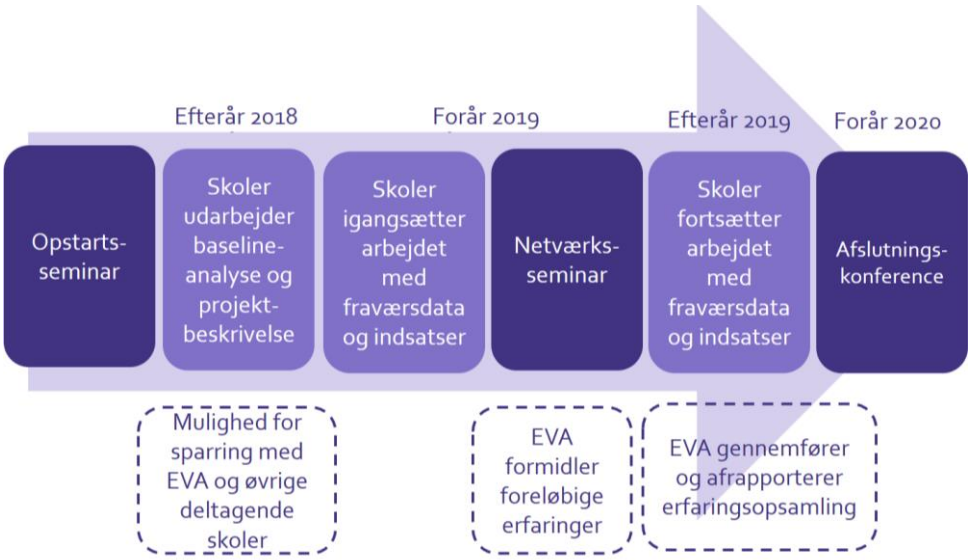
den enkelte elev via eksempelvis individuelle samtaler om fravær og efterfølgende konkrete indsatser til at nedbringe dette.

De deltagende skoler havde allerede inden deltagelse i FoU-projektet erfaringer med en vifte af forskellige fraværsindsatser. Fokus på fravær er således ikke nyt for dem, og en del af de indsatser, de arbejder med i projektet, er en videreudvikling af tidligere afprøvede indsatser. Flere skoler benytter projektet til at reflektere over og sparre om deres nuværende praksis samt som et afsæt til at arbejde med en højere grad af systematisering i forhold til deres indsatser.

De ni skoler deltog i efteråret 2018 i et opstartsseminar med STUK, EVA samt eksterne oplægsholdere. Formålet med seminaret var at give institutionerne et solidt og vidensbaseret afsæt for at igangsætte analysen af deres udfordringer samt planlægge deres fraværsindsatser. I forbindelse med opstartsseminaret udarbejdede de deltagende institutioner en baselineanalyse og en projektbeskrivelse om deres egen indsats med sparring fra EVA. I løbet af foråret 2019 iværksatte skolerne arbejdet med fraværsregistrering og indsatser. I maj 2019 deltog de på et netværksseminar med fokus på erfaringsudveksling. Fra netværksseminaret i foråret 2019 og frem til foråret 2020 arbejder skolerne videre med projekterne. FoU-projektet afsluttes med en afslutningskonference i foråret 2020 om fravær for både deltagende og andre interesserede institutioner arrangeret af STUK.

FIGUR 2.2

FoU-projektets tidsplan og faser

2.4 Om EVA's erfaringsopsamling

EVA har i løbet af 2019 gennemført besøg på fire af de ni hf-skoler, der deltager i projektet (se beskrivelse af skolernes indsatser i appendiks A). De fire skolers foreløbige erfaringer fra FoU-projektet, med hensyn til at registrere og behandle fraværsdata og andre typer data samt indsatser i relation til nedbringelse af fravær, formidles i denne erfaringsopsamling som inspiration til hf-skoler over hele landet til at nedbringe fravær og forbedre studiekulturen med afsæt i en systematisk datatabrug.

Skolerne er udvalgt på baggrund af deres foreløbige erfaringer med at arbejde databaseret med fravær. I udvælgelsen blev der lagt vægt på, at skolerne repræsenterer forskelligartede erfaringer, som kan være til inspiration for andre. Både VUC'er og gymnasier med hf er repræsenteret, og der er lagt vægt på at kunne præsentere erfaringer med forskellige måder at arbejde med data på og forskellige typer af konkrete kollektive og individuelle indsatser.

Samlet set skal erfaringsopsamlingen tilvejebringe erfaringer med følgende:

- Hvordan arbejder skolerne med fraværsregistrering?
- Hvordan arbejder skolerne med analyser og brug af fraværsdata som led i en fraværsindsats?
- Hvilke registrerings- og analysepraksisser og fraværsindsatser er lovende i forhold til at nedbringe hf-elevernes fravær?

Det bør bemærkes, at erfaringsopsamlingens eksempler stammer fra en tidlig afprøvningsfase i FoU-projektet, og at skolerne derfor ikke har evalueret forsøgene. Dvs. at eksemplerne skal ses som inspiration til indsatser, der *kan have* et potentiale i forhold til arbejdet med at nedbringe fraværet.

2.5 Metode og datagrundlag

Under skolebesøgene foretog konsulenter fra EVA kvalitative interviews med ledere, administrative medarbejdere, eventuelle projektledere, lærere og elever på de fire udvalgte skoler. Formålet med interviewene har været at udfolde og nuancere skolernes erfaringer med de forskellige typer datahåndtering og konkrete indsatser. Der er foretaget følgende typer interviews:

- Gruppeinterviews med en ledelsesrepræsentant, en administrativ medarbejder og/eller en anden medarbejder, der har bidraget til udvikling og implementering af skolens arbejde med data og indsatser. I alt blev 11 personer interviewet om projektledelse af FoU-projektet. Her var fokus dels på arbejdet med at systematisere fraværsregistrering og erfaringer hermed. Dels på ledernes strategiske arbejde med fraværsdata og de konkrete indsatser både i forhold til valg af indsatser, erfaringer og eventuel fremadrettet implementering af systematiske, databaserede og konkrete indsatser.
- Gruppeinterviews med lærere og evt. vejledere med fokus på lærernes involvering i systematisering af fraværsregistrering og i de opfølgende indsatser, deres foreløbige erfaringer med indsatserne og oplevelse af virkningen heraf. I alt blev 17 lærere interviewet om deres involvering i indsatserne.
- Gruppeinterviews med elever, der har været en del af de opfølgende indsatser, med fokus på elevernes oplevelse af indsatserne, og hvad de har betydet for elevernes fremmøde og motivation for deltagelse i undervisningen. I alt blev 18 elever interviewet om deres oplevelser med og holdninger til fravær og fraværsregistrering samt indsatser.

2.6 Opbygning af erfaringsopsamlingen

Erfaringsopsamlingens *kapitel 1* er et resumé, hvor de væsentligste erfaringer opsummeres fra de fire udvalgte skoler. Herefter følger indledningen i *kapitel 2*.

Kapitel 3 omhandler skolernes arbejde med fraværsregistrering, hvor det kort skitseres, hvordan de fire udvalgte skoler gennem FoU-projektet har arbejdet med registrering og opgørelse af fravær.

Kapitel 4 er en kortlægning af de fraværsdata og andre typer data, der blev arbejdet med på de fire skoler som led i opfølgning på elevernes fravær.
Kapitel 5 er en tematisk gennemgang af skolernes erfaringer med kollektive og individuelle indsatser til nedbringelse af fravær. Kapitlet er inddelt i temaerne: kommunikation med eleverne om fravær; klassekultur, relationer og trivsel; nedbringelse af skriftligt fravær.

Erfaringsopsamlingens sidste kapitel, *kapitel 6*, beskriver, hvordan de fire udvalgte skoler organisatorisk har arbejdet med rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet.

3 Skolernes arbejde med fraværsregistrering

Alle gymnasiale uddannelser er jf. bekendtgørelse om studie- og ordensregler mv. i de gymnasiale uddannelser[4] forpligtet til at registrere fravær. De enkelte skoler anvender et af to registreringssystemer; Ludus eller Lectio. Derudover har skolerne forskellige retningslinjer for, hvornår de følger op på fravær, og hvordan de følger op fx i form af breve og samtaler. I kapitlet redegøres for de fire udvalgte skolers forskellige måder at registrere og opgøre fravær, og centrale erfaringer fra skolernes arbejde med fraværsregistrering opridses.

På de udvalgte skoler er det primært det fysiske fravær, der har været i fokus i første omgang. Lederne fortæller, at det fysiske fravær har været mere presserende at få styr på, men giver også udtryk for, at der mangler viden om og inspiration til, hvilke indsatser der har potentiale i forhold til nedbringelse af det skriftlige fravær. Det skriftlige fravær er blevet gemt til næste skridt i processen. Samlet set peger både lærere og ledelse derfor på et behov for i det fremadrettede arbejde at fokusere mere på registrering af og det videre arbejde med elevernes skriftlige fravær.

3.1 Opgørelse af fravær

På de udvalgte skoler sker opgørelse af fravær på to forskellige måder:

- Opgørelse af fravær i procent
- Opgørelse af fravær i moduler.

3.1.1 Opgørelse i procent kræver få ressourcer, men kan give indtryk af fravær som noget, der kan indhentes

Opgørelse af fravær i procent sker automatisk i registreringssystemerne Ludus og Lectio, når lærerne registrerer fravær. Derfor behøver lærere og ledere som udgangspunkt ikke foretage sig yderligere for at få en opgørelse. Opgørelse af fravær i procent er en løsning, der bliver brugt på mange skoler, men enkelte skoler har valgt desuden at arbejde med fravær opgjort i moduler.

En af de positive erfaringer med opgørelse i procent er, at det med få ressourcer er muligt, gennem Ludus og Lectio, at skabe sig et overblik over fravær både hos enkelte elever, i enkelte klasser, på studieretninger samlet set og på hele skolen. Lærere og ledelse på de udvalgte skoler beskriver det

4 Bekendtgørelse om studie- og ordensregler m.v. i de gymnasiale uddannelser (BEK nr 1338 af 09/12/2019). Lokaliseret 13.02.2020 på https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=211813.

som en udfordring ved denne opgørelsesmetode, at eleverne, hvis de har fravær i starten af skoleåret, hurtigt får en meget høj fraværsprocent. Hvis en elev eksempelvis har været syg to dage i løbet af den første måned i skoleåret, vil det give udslag i en højere fraværsprocent, end hvis samme elev i stedet har to sygedage i februar måned, fordi de to dage i februar udgør en væsentlig mindre procentdel af det samlede antal skoledage. Der er dermed risiko for, at man i starten af året får et misvisende billede af, hvilke elever der egentlig har behov for, at der følges op på deres fravær. Skolerne skal dog altid foretage et individuelt skøn, i forhold til hvordan den enkelte elevs fravær håndteres. En anden ulempe ved procentopgørelse er, at fordi procenterne falder, jo mere man deltager i undervisningen, kan det give eleverne en forestilling om, at fravær er noget, der kan indhentes. Hvis en elev fx ikke har været til undervisning i en uge og har fået 40 % fravær, kan eleven ved stabilt fremmøde de kommende uger se fraværet blive mindre. Det kan, fortæller en leder, efterlade eleverne med en følelse af, at hvis de blot tager sig sammen, så kan de indhente deres fravær.

3.1.2 Opgørelse i moduler kræver bearbejdning af data, men forstås mere intuitivt

Den anden tilgang, *opgørelse af fravær i moduler*, er udviklet for at gøre fraværssystemet mere intuitivt forståeligt for eleverne. Ved denne metode opgøres fraværet i antal moduler, eleverne har været fraværende. Det vil sige, hvis eleverne har været fraværende i ét modul, bliver det opgjort som ét modul, ligegyldigt om det er i starten af året eller senere på året. Intentionen fra de skoler, der arbejder med opgørelse i moduler, er, at fraværsopgørelsen skal være en overskuelig måde at få overblik over ens faktiske fravær. En af de besøgte skoler opererer med bestemte skæringsdage, hvor man må have et maksimalt antal lektioners fravær, før der bliver reageret fra skolens side. På den skole er fraværsgrænsen inden efterårsferien ni moduler, indtil juleferien hedder det 16 moduler, og senere på året er det 27 moduler, inden der bliver handlet. Denne måde at registrere fravær på er afprøvet som et forsøg i forbindelse med projektet, og der er endnu ikke samlet tilstrækkeligt med erfaringer til at pege på, om denne måde at registrere fravær er et bedre grundlag for opfølgning og igangsættelse af indsatser end den procentvise opgørelse af fravær.

3.1.3 Opgørelserne af skriftligt fravær sker på samme måde som fysisk fravær, men nogle oplever tekniske udfordringer

Ud over opgørelse af fysisk fravær skal skolerne også registrere elevernes skriftlige fravær, som opgøres på samme måde som det fysiske, dvs. som en procentopgørelse, der genereres automatisk i systemet. De afleveringsopgaver, eleverne skal lave, svarer til et vist antal fordybelsestimer, og når eleven undlader at aflevere en opgave, skal det registreres som fravær svarende til det antal fordybelsestimer, opgaven er vurderet til. Blandt de udvalgte skoler har der været udfordringer i forhold til Ludus. En leder fortæller, hvordan han har oplevet fejl i opgørelserne, og at tallene er svære at arbejde med. Som opfølgning på dette problem har skolen tilkøbt en ny applikation hos en anden it-udbyder. Applikationen vil gøre det muligt for lærerne at registrere elevernes skriftlige fravær og umiddelbart herefter modtage en samlet opgørelse af elevens fravær, herunder både det fysiske og det skriftlige. Applikationen er udviklet, men endnu ikke afprøvet i praksis.

3.2 Registrering af fravær

Forudsætningen for at lave korrekte fraværsopgørelser er, at elevernes fravær bliver registreret af lærerne i enten Ludus eller Lectio. Registreringen af det fysiske fravær foregår mere eller mindre ens på de udvalgte skoler i FoU-projektet, dog med små udsving. Nogle lærere i interviewet fortæller, at de registrerer fraværet med det samme, når timen starter ved navneopråb. Det er især ved

nye klasser. Andre lærere fortæller, at de scanner klassen, når de kommer ind, og registrerer fravær med det samme, dvs. eleverne råbes ikke op.

3.2.1 For og imod individuelle hensyn i forhold til registrering af fravær

Nogle lærere fortæller, hvorledes der er blevet taget individuelle hensyn i fraværsregistreringen, fx når elever kommer for sent til timen, før de beslutter, i hvilket omfang elevens fravær bør registreres. Lærerne fortæller endvidere, at der i nogle tilfælde er blevet differentieret mellem 50 og 100 % fravær. 50 % kan fx gives, hvis eleven kun kommer lidt for sent, eller hvis der undervises i moduler med flere lektioner.

Eleverne peger i interviewene på, at de oplever det som positivt, når lærerne er til at tale med i forhold til fravær. Samtidig bliver det dog også af eleverne let opfattet som uretfærdigt, hvis ikke alle får samme behandling, og hvis ikke reglerne er gennemskuelige. Det er gennemgående for elevinterviewene, at det kan være svært at finde løsninger, hvor eleverne får godskrevet fraværet, hvis man går til psykolog, bøjletandlæge eller andet, der ligger i skoletiden. På den måde oplever eleverne systemet som stift og ufleksibelt og efterspørger en større lydhørhed i forhold til særlige behov.

3.2.2 Fraværsregistrering påvirker lærer-elev-relationerne

Interviewene viser en markant forskel mellem på den ene side lærerne og ledelsernes opfattelse af, hvad fraværsregistrering betyder for elevernes trivsel i klassen og på skolen, og på den anden side elevernes opfattelse. Fra lærerperspektiv bliver fraværsregistrering beskrevet som en hurtigt overstået rutine, der kun bliver drøftet meget lidt på skolerne, ligesom lærerne heller ikke individuelt gør sig mange overvejelser om, hvordan de registrerer fravær. Dog har emnet været oppe at vende fx i klasseteams i forbindelse med den nye fraværsbekendtgørelse. Fra et elevperspektiv er fraværsregistreringen langt fra en neutral og hurtigt overstået rutine, men noget, der kædes sammen med frygten for sanktioner. Selv små udsving i lærernes praksis opfattes og tolkes af eleverne, og eleverne er meget opmærksomme på toneleje og kropssprog hos lærerne. Fx fortæller elever, at de bedst kan lide, hvis læreren registrerer fraværet stille og roligt uden at råbe dem op. Hvis læreren derimod råber elevernes navne højt, kan det opleves som unødigt fokus på fraværet og som en magtdemonstration fra læreren. Interviewene giver indtryk af, at fraværsregistreringen understreger elevernes relation til læreren i øvrigt. For elever, der har en igangværende konflikt med en lærer, kan fravær være en letantændelig lunte, hvis eleverne oplever, at læreren ikke er retfærdig, når han eller hun registrerer fravær.

3.2.3 Skriftligt fravær tages mindre seriøst af eleverne, fordi det kan indhentes

Eftersom det skriftlige fravær sker automatisk i fraværssystemerne, hvis eleven ikke afleverer opgaven på det aftalte tidspunkt, er der i princippet ikke nogen manuel registreringsopgave forbundet med elevernes skriftlige fravær. En udfordring i forhold til det skriftlige fravær er ifølge lærerne, at fraværet hober sig op for nogle elever. I modsætning til det fysiske fravær kan det lade sig gøre at indhente sit skriftlige fravær og føre det tilbage til nul, hvis man afleverer de forsømte opgaver. Det gør, at nogle elever ikke afleverer de skriftlige opgaver til tiden, men skubber dem foran sig. Problemet har i nogle tilfælde fået lov at udvikle sig, fortæller lærere og ledere, fordi de mangler gode måder at samle op på det skriftlige fravær (se afsnit 5.3).

4 Skolernes arbejde med data som led i opfølgning på elevernes fravær

De fire udvalgte skoler har anvendt forskellige typer af data i deres arbejde med at følge elevernes fravær og udvikle indsatser til nedbringelse af fraværet og forbedring af studiekulturen på hf. Dette kapitel præsenterer de anvendte typer af data og beskriver, hvordan skolerne har bearbejdet og anvendt de forskellige datatyper. Formålet med at arbejde med data som led i fraværsarbejdet har været at blive klogere på bagvedliggende årsager til fravær og tydeliggøre udviklingen i elevernes fravær for herved at opnå et solidt grundlag at udvikle relevante indsatser ud fra. I det følgende præsenteres først datatyper og dernæst deres anvendelse.

4.1 Typer af data anvendt af skolerne

De udvalgte skoler har samlet set anvendt en række forskellige typer data som led i udviklingen af indsatser til at understøtte arbejdet med elevernes fravær.

Kvantitative data, såsom fraværsdata, frafaldsdata, karakterer, baggrundsoplysninger om elever mv., kan bruges til at pege på mønstre og tendenser i fraværet, som kan være værd at se nærmere på og sætte ind i forhold til. Men kvantitative data siger ikke nødvendigvis i sig selv noget om de bagvedliggende årsager til fraværet eller om, hvad der kan være relevante indsatser for at bryde med disse mønstre og tendenser. Derfor kan man med fordel supplere kvantitative data med kvalitative data som en hjælp til at komme fra tal, tendenser og mønstre i fravær til, hvad der ligger bag, og dermed hvad der kan være virkningsfuldt at gøre ved dette. Kvalitative data kan eksempelvis være interviews, elevers beskrivelser af fraværsårsager i Lectio/Ludus og systematisk opsamling på lærere og vejlederes snakke med elever.

I boksen nedenfor præsenteres de forskellige typer af kvantitative og kvalitative data, som skolerne har anvendt i forbindelse med deres fraværsarbejde i projektperioden, og skolernes konkrete erfaringer med bearbejdning af de forskellige datatyper.

Anvendte datatyper

Kvantitative datatyper

- **Fraværsdata fra fraværsregistreringssystem (Ludus/Lectio)**
- **Surveydata fra spørgeskemaer besvaret af elever. Fx trivselsmålinger**
- **Klasseprofiler, dvs skema eller oversigt, der giver læreren overblik over elevernes faglige niveau, aktivitet, engagement m.m.**

Kvalitative datatyper

- **Viden om elever fra vejledningssamtaler og samtaler mellem kontaktlærer og elev**
- **Referater fra interviews med elever, fx fokusgruppeinterviews.**

4.2 Skolernes bearbejdning og brug af data som led i fraværsarbejdet

De udvalgte skoler har på forskellig vis arbejdet med at systematisere deres data og anvendelsen af dem som led i indsatsen med at nedbringe fraværet og forbedre studiekulturen blandt hf-elever. Skolerne har i højere grad end før deres deltagelse i FoU-projektet arbejdet med at bearbejde eksempelvis fraværsdata, så de er blevet mere anvendelige i forhold til at bruge dem til at udvikle fraværsindsatser.

Herunder gennemgås de konkrete tiltag, skolerne har foretaget i arbejdet med data. Da skolerne har arbejdet mest indgående med kvantitative data, er fokus i afsnittet primært på bearbejdning og brug heraf, men bearbejdning og brug af kvalitative data gennemgås også kort.

4.2.1 Brug af fraværsdata som led i fraværsarbejdet

De udvalgte skoler har i forbindelse med FoU-projektet gjort sig erfaringer med at anvende fraværsdata på en mere systematisk måde, end de har gjort hidtil.

Først og fremmest har skolerne arbejdet med at lave udtræk af klassernes fraværsdata fra fraværsregistreringssystemerne og overført dem til eksempelvis Excel for at få et bedre overblik over fraværsdata og for bedre at kunne bearbejde data. Det er en gennemgående erfaring fra skolerne, at de oplever det som væsentligt nemmere at arbejde med data i Excel eller Google Sheets end i selve registreringssystemerne, hvor det kræver meget tid og mange klik at forsøge at få et overblik over klassernes og de enkelte elevers fravær og udvikling i fravær.

På baggrund af dataudtrækkene har skolerne primært arbejdet med at visualisere og dermed anskueliggøre elevfraværet på to forskellige måder:

- Tabeloversigter på klasseniveau fordelt på uger eller måneder for hver enkelt elev
- Søjlediagrammer over de forskellige klassers fravær vist i procent og opdateret fx hver 14. dag eller en gang om måneden.

Både tabellerne og søjlediagrammerne har givet både lærere og ledere mulighed for at få et bedre overblik over elevernes fravær og udviklingen i deres fravær over tid, da flere af skolerne har indført en systematiseret praksis omkring løbende udtræk og opdatering af fraværsoversigter, således at udviklingen i elevfraværet følges tæt, og muligheden for at igangsætte indsatser rettidigt øges.

Tabeloversigterne over fraværet for hver enkelt elev i klasserne og sammenligninger af klassernes samlede fraværsgennemsnit fungerer som grundlag for en analyse af, hvilke elever og hvilke klasser der særligt bør sættes ind over for, og en drøftelse af, hvilke indsatser det vil være godt at iværksætte.

Nogle lærere påpeger, at klassernes fraværsgennemsnit kan give et skævt billede af klassen som helhed, fordi enkelte elever med højt fravær kan trække meget op i klassegennemsnittet. Erfaringerne fra FoU-projektet peger derfor på, at det er nødvendigt også at dykke ned i hver enkelt elevs fravær og være opmærksom på eventuelle mønstre i fraværet. En lærer foreslår at se på medianen i stedet for gennemsnittet for at få et mere retvisende billede af, hvordan fraværet ligger på klasseniveau.

Tydeliggørelsen af elevernes fravær i oversigter, der opdateres løbende, kan hjælpe lærere og ledelse i forhold til varslingssystemer, dvs. hvornår en elev skal have en advarsel på grund af for højt fravær. Fraværsoversigterne danner også grundlag for beslutninger om sanktioneringer mod elever med for højt fravær. Nogle skoler har også systematiseret opfølgningen på elevfraværet på klasseteammøder, hvor teamene er ansvarlige for at se på fraværsoversigterne og drøfte mulige tiltag. De løbende opdateringer af fraværsoversigter letter lærernes arbejde med at følge og eventuelt handle på elevernes fravær, fordi det er mindre tidskrævende at orientere sig i en oversigt end at tjekke hver enkelt elevs fravær i registreringssystemet. Oversigterne viser også udviklingen over tid, hvilket er gavnligt for lærerne, når de skal vurdere, om en elev har arbejdet på at forbedre sit fravær.

Der er blandt af de udvalgte skoler eksempler på, at klasserne bliver præsenteret for deres fraværsgennemsnit, nogle gange sammenlignet med de andre klasser, og gennemsnittet danner således også grundlag for, at lærerne kan drøfte fravær og fraværsårsager med eleverne. Lærernes erfaring er dog, at sådanne drøftelser højst giver en opmærksomhed omkring fravær hos eleverne, men ikke har nogen reel betydning i forhold til at få eleverne til at komme mere i skole.

Eksempler på fraværsoversigter baseret på kvantitative data

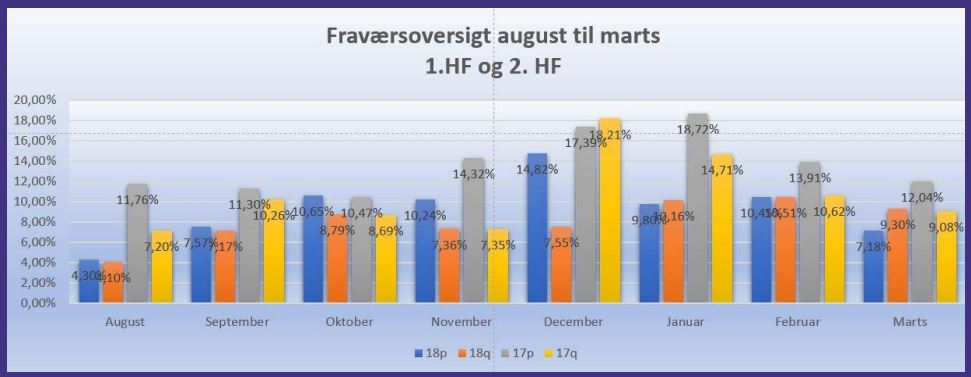
Fraværsoversigt i Excel-tabel med automatisk farvekodning

På HF og VUC KBH SYD har en medarbejder stået for at udvikle et Excel-ark, der automatisk farvekoder elevernes fraværsprocent, afhængigt af hvor meget fravær eleven har. På den måde kan klassernes lærerteams ved deres teammøder hurtigt danne sig et overblik over, hvilke elever de bør have fokus på, og følge udviklingen over tid, så de kan se, om eleverne lever op til aftaler om at få deres fravær ned.

Søjlediagrammer, der viser skolens hf-klassers fravær

På Aabenraa Statsskole samt HF og VUC KBH SYD har de arbejdet med at visualisere fraværsdata i søjlediagrammer for at gøre det let for ledelse, lærere og elever at sammenligne hf-klassernes fravær og se udviklingen i klassernes fraværsgennemsnit over tid. Diagrammerne opdateres typisk en gang om måneden. Eleverne bliver også præsenteret for deres fraværsgennemsnit.

4.2.2 Brug af data om trivsel som led i fraværsarbejdet

Flere af de udvalgte skoler har i forsøgsperioden gjort sig erfaringer med at supplere de årlige obligatoriske trivselsmålinger med en løbende gennemførelse af spørgeskemaundersøgelser blandt eleverne, ofte omhandlende elevernes trivsel i klassen og på skolen. Flere skoler har indført decideredе trivselsmålinger på forskellig vis, hvor eleverne besvarer det samme korte spørgeskema fx hver 14. dag eller en gang om måneden, for at lærerne kan følge udviklingen i deres trivsel. Formålet har været at få et mere systematisk billede af, hvordan elevernes trivsel udvikler sig i løbet af skoleåret, og at få et mere systematisk billede af, hvad der ligger til grund for elevernes fravær. På nogle skoler har man yderligere indført et spørgeskema i starten af 1. hf, hvor man fx spørger ind til elevernes holdninger til at gå i skole.

Lærerne får cirka en gang om måneden adgang til opdaterede oversigter over surveydata fra de løbende trivselsmålinger, og data herfra præsenteres ligesom fraværsdataene ofte i tabeloversigter eller søjlediagrammer. Oversigterne over elevernes svar kvalificerer lærere og lederes drøftelse af eksempelvis elevtrivsel, og fokus i drøftelserne er ofte på at kunne sammenligne de enkelte elevers svar for at kunne målrette individuelle indsatser, hvis det viser sig, at nogle elever trives dårligt. Afhængigt at spørgsmålene i spørgeskemaet kan elevernes besvarelser også bidrage til at gøre lærere og ledere klogere på årsager til fravær og mistrivsel. På nogle af de udvalgte skoler bruger lærere og/eller ledelse surveydata om elevernes trivsel som supplement til fraværsdata for at blive opmærksomme på, hvornår eleverne kan have behov for en samtale med en lærer eller studievejleder, eller som en del af analysefasen forud for igangsættelse af kollektive indsatser i forhold til særligt klassekultur og studiemiljø.

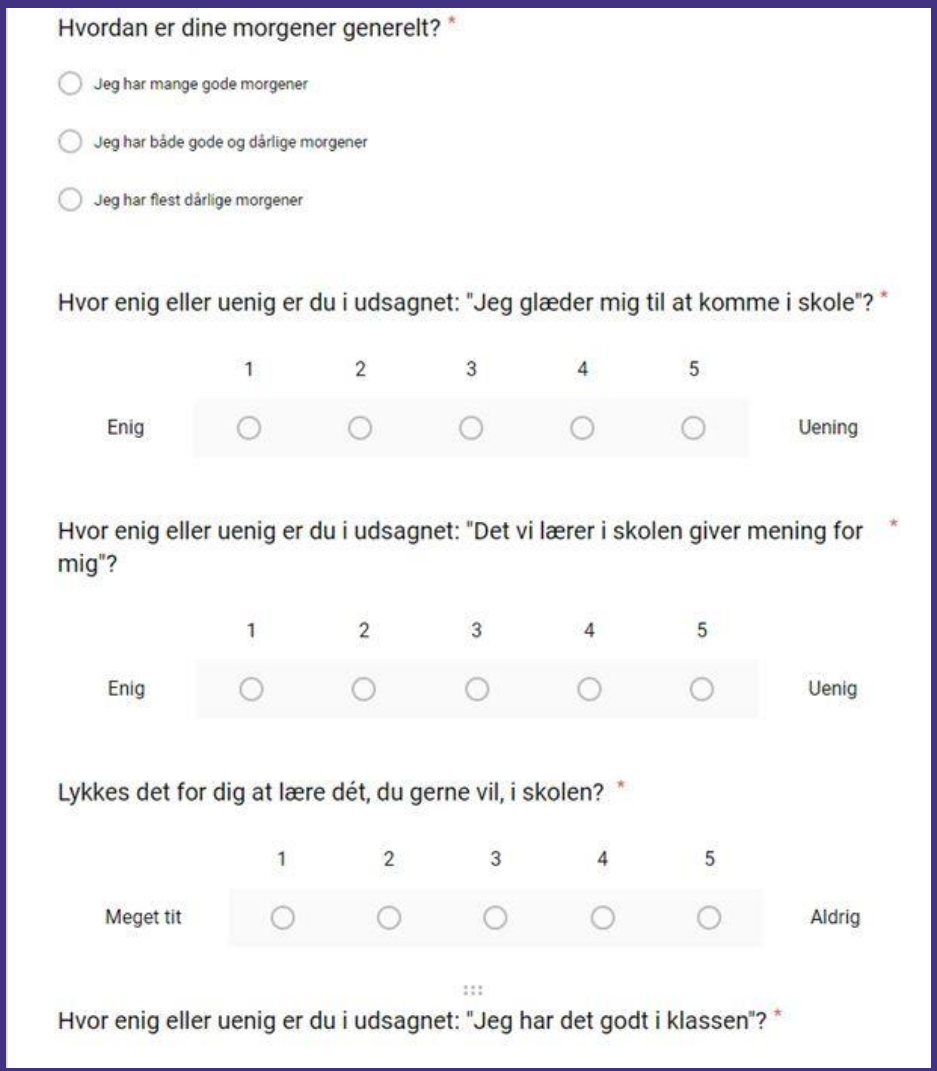
Flere lærere og ledere nævner dog, at trivselsmålinger og andre spørgeskemaer primært bruges i drøftelser, men sjældent bruges direkte til at træffe beslutninger om at igangsætte bestemte indsatser. Nogle skoler har derfor arbejdet med at gennemføre elevinterviews, fx i form af fokusgruppeinterviews, for at få en uddybet viden, der beskriver elevernes perspektiver på fravær, trivsel og studiemiljø. En anden type kvalitative data, som skolerne bruger aktivt i fraværsarbejdet, er den viden, de har fra samtaler med eleverne, fx studievejledningssamtaler eller kontaktlærersamtaler.

De kvalitative data supplerer på den måde de kvantitative data ved at give et mere dybdegående indblik i årsager til elevernes fravær og trivsel og deres holdninger til, hvordan skolen bedst muligt støtter eleverne både fagligt og socialt. Eleverne sætter eksempelvis ord på, hvilke rammer der vil kunne hjælpe dem til at trives bedre og arbejde mere koncentreret i skolen. Erfaringer fra skolernes arbejde i forbindelse med FoU-projektet peger på, at den viden, de kvalitative data bidrager med, kan skolerne bruge til at fokusere deres fraværs- og trivselsindsatser.

Eksempel på løbende lokale trivselsmålinger

Trivselspulsmålinger:

På HF og VUC KBH SYD får eleverne hver 14. dag tilsendt et lokalt udformet spørgeskema, der måler elevernes trivsel. Elevernes besvarelser bruges af skolens lærerteams og gennemførselsenhed til at følge udviklingen i elevernes trivsel og til at sætte ind, når nogle elever scorer meget lavt.

4.2.3 Data om elevernes faglige niveau som led i fraværsarbejdet

Som supplement til fraværs- og trivselsdata har nogle af de skoler, der har deltaget i FoU-projektet, igangsat en registrering af elevernes faglige niveau i de forskellige fag og motivation for at gå i skole gennem en type af 'small data'. Baggrunden har været en formodning om, at elevernes faglige engagement hænger sammen med deres fravær.

Elevernes faglige niveau og motivation er konkret blevet registreret, ved at faglærerne udfylder et skema for hver elev og giver dem point, alt efter hvor meget eleverne engagerer sig i undervisningen. Dette arbejde skaber nogle oversigter, fx i Excel, over elevernes individuelle faglige niveau og motivation. Disse oversigter kan danne udgangspunkt for drøftelserne på lærerteammøder og med ledelsen i forhold til elevernes fravær og trivsel ved at bidrage med yderligere perspektiver på elevernes faglige og sociale engagement på skolen, ligesom der også kan følges op med individuelle samtaler eller studievejlederindsats.

Eksempler på data om elevernes faglige niveau og motivation

Klasseprofilbilleder

På Randers HF og VUC arbejder man med 'klasseprofilbilleder', hvor lærerne vurderer de enkelte elever som socialt og fagligt afventende eller bidragende i hvert af fagene. Profilerne kan danne udgangspunkt for konstruktive diskussioner på fastholdelsesmøder.

Kan-gør-skema

På Det Frie Gymnasium udfylder lærerne et skema, hvor de giver eleverne point mellem 1 til 4, i forhold til hvordan de vurderer elevernes faglige forudsætninger og motivation for faget. Se eksempel fra matematik nedenfor. Skolen laver også en samlet score for alle elever på tværs af fag.

	1. evalueringsrunde: Faglig skrivning/læsning og motivation					
	Matematik					
	Eleven kan læse fagets faglige tekster (Skala 1-4)	faktisk læst fagets faglige tekster (Skala 1-4)	Eleven kan skrive med/i faget (Skala 1-4)	faktisk skrevet med/i faget (Skala 1-4)	Faglige forudsætninger	Motivation
Elev1	3	3	4	3	3,5	3
Elev2	2	3	2	3	2	3
Elev3	2	1	2	1	2	2
Elev4	2	2	3	2	2,5	2
Elev5	2	1	2	2	2	1,5
Elev6	2	2	2	2	2	2
Elev7					0	0
Elev8	2	1	2	2	2	1,5
Elev9	2	2	2	2	2	2
Elev10	3	3	3	3	3	3
Elev11					0	0
Elev12	2	2	3	3	2,5	2,5
Elev13	2	2	2	3	2	2,5
Elev14	2	2	2	2	2	2
Elev15	3	3	3	3	3	3
Elev16	2	2	2	1	2	1,5
Elev17	2	2	2	3	2	2,5
Elev18	2	1	2	1	2	1
Elev19	3	3	3	3	3	3
Elev20	2	2	2	2	2	2
Elev21	3	3	3	3	3	3
Elev22	2	2	2	2	2	2
Elev23	2	2	2	4	2	3
Elev24					0	0
Elev25	3	3	3	3	3	3
Elev26	2	2	3	3	2,5	2,5
Elev27	2	1	2	1	2	1
Elev28	2	2	3	2	2,5	2
Elev29	2	2	2	3	2	2,5

5 Kollektive og individuelle indsatser til nedbringelse af fravær

I dette kapitel udfoldes, hvilke indsatser de udvalgte skoler har valgt at afprøve for at nedbringe fraværet. Kapitlet belyser desuden skolernes erfaringer med indsatserne, herunder hvilke fraværsindsatser der ser lovende ud i forhold til at nedbringe hf-elevernes fravær.

En central udfordring på flere skoler er, at elevernes fokus på fravær og deres bekymring for sanktioner påvirker deres indstilling til undervisningen og deres relation til lærerne. Jævnlige dialoger med klasserne om fravær eller fokus på klassekultur og trivsel er nogle af de indsatser, der ser ud til at have potentiale i forhold til at vende elevernes fokus over mod de læringsmæssige gevinster ved fremmøde i stedet for fravær.

Et andet indsatsområde på de udvalgte skoler har været et forsøg med at styrke sammenholdet i klassen ud fra en forventning om, at elevernes fravær kan mindskes med en god klassekultur, hvori eleverne trives. Overordnet er erfaringen, at eleverne tager et større ansvar for hinanden, når der arbejdes med at højne trivslen og med en forbedring af klassekulturen.

Ser man på skolernes samlede indsatser, træder det frem, at der mangler viden om og erfaringer med, hvordan man kan nedbringe det skriftlige fravær. Der er relativt få indsatser rettet mod det skriftlige fravær, og de indsatser, der findes, har primært til formål at få eleverne til at aflevere de manglende opgaver, mens der i lavere grad er indtænkt pædagogisk støtte og udvikling af de kompetencer, eleverne har brug for i forbindelse med de skriftlige opgaver.

Afsnittene i dette kapitel er tematisk opbygget med fokus på de tværgående erfaringer, skolerne har gjort sig. Derudover vil der for hvert tema være eksempler på, hvordan skolerne konkret har arbejdet med indsatserne, hvor proces og brug af data vil blive udfoldet.

Indsatserne samler sig tematisk under følgende overskrifter:

- Kommunikation med eleverne om fravær
- Klassekultur, relationer og elevtrivsel
- Nedbringelse af skriftligt fravær.

5.1 Kommunikation med eleverne om fravær

Flere skoler arbejder som en del af indsatserne på at opnå bedre og hyppigere kommunikation med eleverne om fravær, så der opstår færre misforståelser og konflikter i fraværsarbejdet. Ledere og lærere fortæller, at en af udfordringerne er, at en del af eleverne har svært ved at se koblingen mellem fremmøde og fagligt udbytte, samtidig med at bekymringer om sanktioner i forhold til fravær fylder meget for eleverne. Interviews med eleverne bekræfter dette billede. Eleverne fortæller om en følelse af stress over fraværet og om at være i 'overlevelsesmode', hvor de møder op, selvom

de er syge, fordi de er bekymrede for sanktioner. Noget af det, eleverne beskriver som stressende, er, at de oplever regler og retningslinjer for fravær som uklare, ligesom de oplever fraværssystemet som uretfærdigt, fx at advarsler baserer sig på tilfældigheder eller subjektive vurderinger.

5.1.1 Fokus på fremmøde frem for fravær

De udvalgte skoler arbejder med forskellige måder at ændre kommunikationen med eleverne om fravær. Fx arbejder flere med at skabe en fælles forståelse for vigtigheden af fremmøde. En af erfaringerne fra projektet er, at det er vigtigt som ledelse at indgå aktivt i kommunikationen med eleverne. I den forbindelse fortæller flere ledere, at de over for eleverne forsøger at fremme det positive i at komme til undervisningen og lære noget frem for at fokusere på de sanktioner, der opstår ved fravær. En leder fortæller, at for at få en god dialog med eleverne har de som ledelse prioriteret at komme rundt i klasserne ad flere omgange, hvor eleverne har haft mulighed for at stille spørgsmål. I dialogen med klasserne forsøger de blandt andet at forklare tænkningen bag fraværssystemet for klasserne, dvs. at formålet med skolens fraværssystem ikke er at kontrollere eleverne, men at de deler en fælles mission med dem, nemlig at sørge for at så mange som muligt får studenterhue på. Lederen taler også med eleverne om, at det bedste våben til at bestå en uddannelsen er fremmøde, men hvis de af en eller anden grund ikke kan komme til undervisningen, findes der forskellige støttemuligheder, som eleverne kan få hjælp til at bruge.

Manglende fraværsgrænse skaber forvirring og usikkerhed blandt eleverne

Nogle skoler har afprøvet, hvad der sker, når de fjerner fraværsgrænsen fra studie- eller ordensreglerne. Ved ikke at have en fraværsgrænse er antagelsen, at fravær ikke kan opfattes som en rettighed på lige fod med fx ferie, og at det derfor vil give et bedre grundlag for at opbygge en kultur med fokus på fremmøde. Den skole, der har arbejdet med det i længst tid, fortæller, at selvom de ikke officielt har en fraværsgrænse, har eleverne hurtigt gennemskuet, hvor høj fraværsprocent man kan have, før der bliver sendt breve ud. Eleverne fokuserer dermed stadig på fraværsgrænsen, men ledelsen forventer, at fraværsgrænsen i højere grad ville blive opfattet som en rettighed, hvis de oplyste eleverne om fraværsgrænsen. På en anden skole har de kørt cirka tre måneder uden en officielt udmeldt fraværsgrænse. Erfaringerne viser først og fremmest, at det kan skabe forvirring og usikkerhed blandt eleverne. En elev giver fx udtryk for, at de aldrig kan vide sig sikre, når de ikke ved, hvornår de har for meget fravær, og at det derfor opleves som en yderligere stressfaktor. En vejleder fortæller desuden, at det især er svært for de elever, der til tider har højt fravær på grund af psykiske udfordringer eller diagnoser som fx OCD eller angst, når de ikke ved, om de er købt eller solgt.

5.1.2 Fast dialog om fravær med klassen

En anden indsatstype, der er blevet afprøvet, er at indføre løbende dialog mellem klasserne og deres kontaktlærer eller klasselærer om fravær. Omdrejningspunktet for dialogen er ikke nødvendigvis fraværsregler, men i stedet refleksion over fraværsdata sammen med eleverne. Fravær kan være et fast tilbagevendende punkt, der diskuteres med klassen, fx ved kvartalsvis at visualisere klassens samlede fraværsniveau i søjlediagrammer. På den måde opstår der en løbende dialog med eleverne og en kollektiv refleksion over fravær, og hvad de kan gøre i klassen for at mindske fravær.

Fast dialog om fravær kan skabe gode fælles refleksioner, men kan også virke modsat hensigten

Erfaringerne fra de lærere, der har arbejdet med faste dialoger i klasserne, viser, at der potentielt kan skabes et rum, hvor både elever og lærere får større forståelse for, hvilke fraværsmønstre der viser sig i klasserne, og hvad årsagerne til fraværet kan skyldes. Desuden kan det give et større fokus på, hvorfor fremmøde er vigtigt for klassens og elevernes læring. Erfaringen viser imidlertid

også, at hvis søjlediagrammerne synliggør de negative fraværsmønstre, kan der, modsæt hensigten, opstå en modkultur, hvor eleverne identificerer sig som den klasse med højest fravær. Dermed kan dialogen virke kontraproduktivt i forhold til intentionen. En anden erfaring er, at det er vigtigt, at der er en klar ramme for, hvordan dialogen med klassen skal foregå, og, ikke mindst, hvad den skal munde ud i. Når læreren taler med eleverne og beder dem om at reflektere over fraværet i klassen, kan der opstå idéer eller forslag, som læreren ikke selv kan gøre noget ved. Det kan fx være utilfredshed med fraværsregler eller håndtering af fraværssager. Når læreren indgår i denne dialog med eleverne, kan det skabe en forventning fra elevernes side om, at deres input bliver taget med videre til ledelsen.

Eksempel: Løbende dialog om fravær

På Aabenraa Statsskole præsenterer de hvert kvartal klasserne for deres fraværsdata for derigennem at skabe medejerskab og få en dialog om fravær, årsager og mulige nye indsatser. Første gang præsentationen foretages, kombineres den med et spørgeskema i Lectio om fravær, herunder elevernes indstilling til fremmøde og fravær. Konkret præsenteres fraværet gennem søjlediagrammer udarbejdet af skolens sekretær og illustrerer både egen og parallelklassernes fravær (som vist i kapitel 4). Klasselæreren fremviser diagrammerne for klassen og taler med dem om fraværet.

Inspirationsspørgsmål til klassedialog om fraværsdata:

1. **Hvad får jer til at stå op om morgenen og gå i skole?**
2. **Hvilke ting er I glade for i forhold til jeres skolegang, og hvilke ting er I knap så glade for?**
3. **Hvilken effekt synes I, fravær har for jeres udbytte af undervisningen?**
4. **Er I bange for fravær – i så fald, hvorfor?**
5. **Hvad er en legitim grund til fravær?**
6. **Hvilken rolle spiller fravær for jer – hvor meget snakker I om det og hvordan?**
7. **Hvordan vil I mene, at I/skolen kunne skabe mindre fravær – og bør I/skolen det?**
8. **Har fravær betydning for sammenholdet i klassen/en god klassekultur?**
9. **Hvad mister I, når I har fravær?**
10. **Hvorfor tror I, skolen interesserer sig for fravær?**

5.1.3 Tidlig opsporing og hurtig opfølgning

Et tredje indsatsområde, flere skoler arbejder med, er tidlig reaktion på fravær, dvs. at der bliver reageret, før det er et reelt problem, med henblik på at få identificeret mulige udfordringer, før de vokser sig store. Tidlig opsporing kan fx ske som breve til eleverne, som mundtligt bliver fulgt op af en samtale med studievejleder eller kontaktlærer (se eksempelboks). Formålet er at få formidlet til eleverne, at skolen tager deres fravær seriøst og er opmærksom på, om de kommer til undervisningen og afleverer deres skriftlige opgaver. Fra elevperspektiv bliver det understreget, at det er vigtigt, at der bliver talt om, hvilke muligheder eleverne har for at få rettet op på fraværet. Hvis fraværsmønstret er noget, eleven ikke selv oplever at kunne ændre, peger flere af de interviewede elever

på, at de har brug for at få lagt en plan for det kommende forløb. Det kan fx være elever, der har faste aftaler om psykologsamtaler, som efterspørger særaftaler for at følge op på de timer, hvor de ikke er til stede.

Eksempel på tidlig udsendelse af fraværsbreve

På Randers HF og VUC har de indført en ny model for opfølgning på fravær, der blandt andet indebærer udsendelse af fraværsbreve ved 5 % fravær. De to første breve kaldes tilrettevisninger og har fokus på, hvorfor det er vigtigt, at eleverne deltager i undervisningen. Herunder er et uddrag af første og andet brev:

Kære xxx

Vi kan se i Ludus, at du har mellem 9 og 16 modulers fravær, hvilket svarer til 5 % fysisk fravær fra undervisningen fra start til efterårsferie. Tilstedeværelse til undervisningen hænger tæt sammen med læring. Derfor er vi meget fokuseret på, at du skal komme til undervisningen (…). Skolens og dit fælles mål er, at du bliver så dygtig som overhovedet muligt.

Ved første brev *kan* kontaktlæreren vælge af afholde en samtale med eleven, ved andet brev *skal* der afholdes samtale, og der er mulighed for sanktioner. Det tredje brev er en advarsel.

	Fysisk fravær	Skriftligt fravær	Administration	Reaktion pædagogisk
Første brev: tilrettevisning	5 %	10 %	Sender brev i e-boks og udleverer det til læreren.	Kontaktlæreren afleverer brevet og holder en samtale efter behov.
Andet brev: tilrettevisning	10 %	15 %	Sender brev i e-boks og udleverer det til læreren.	Kontaktlæreren afleverer brevet og skal holde en samtale med eleven. Der er mulighed for at iværksætte sanktioner.
Tredje brev: advarsel. Første advarsel + 7 dages indsigelse osv. Følger §8	15 %	20 %	Sender brev i e-boks og giver besked til kontaktlærer og uddannelseschef om, at advarslen er sendt.	Kontaktlæreren og uddannelseschefen får besked om, at advarslen er sendt. De beslutter sammen, hvordan sagen skal takles. Der er mulighed for at iværksætte sanktioner.

5.2 Klassekultur, relationer og trivsel

Det andet indsatsområde omhandler klassekultur, relationer og trivsel blandt hf-eleverne. Nogle af de deltagende skoler har igangsat indsatser med fokus herpå ud fra en forventning om, at elevernes fravær kan mindskes med en god klassekultur, gode relationer og social og faglig trivsel. På nogle skoler har man erfaring med klasser, hvor der fx har været mobning eller dårlig stemning, fordi eleverne ikke har fået skabt gode relationer til hinanden, hvilket kan have indvirket på fraværet blandt nogle elever i klassen. Her har skolen taget forskellige initiativer til at forbedre den sociale kultur i klassen. Flere skoler har også arbejdet indgående med at skabe en tættere relation mellem lærere og elever for at skabe mere dialog om fravær og trivsel. Hf er generelt en uddannelsestype, hvor elevgrundlaget er meget heterogent, og derfor kan det her være særlig vigtigt at hjælpe eleverne til at fungere godt socialt i klassen.

5.2.1 Individuelle elevsamtaler om fravær og trivsel

I forbindelse med FoU-projektet har nogle af de udvalgte skoler sat ekstra fokus på at få reageret rettidigt og få talt med de elever, der har højt fravær og/eller ikke trives. For at kunne reagere hurtigere har flere af skolerne indført mere systematiserede procedurer, hvor de drøfter fravær og trivsel i klasserne løbende ud fra oversigter over fraværsdata og surveydata om elevernes trivsel.

Løbende opdatering og drøftelse af fraværs- og trivselsoversigter danner grundlag for elevsamtaler

Som nævnt i kapitel 4 har flere skoler indført en fast procedure for løbende opdatering og overskueliggørelse af fraværsoversigter over udviklingen i alle elevers fravær. Der er også eksempler på skoler, der, ud over de årlige trivselsmålinger gennemført af Børne- og Undervisningsministeriet, selv gennemfører løbende trivselsmålinger via surveys blandt eleverne for at anskueliggøre, hvordan eleverne trives, og hvordan deres trivsel udvikler sig over tid. Begge disse typer af data muliggør tæt opfølgning på elevernes fravær og trivsel. Tabeloversigter og søjlediagrammer danner grundlag for drøftelser af, hvilke elever der kan være behov for at indkalde til en individuel samtale. På en af skolerne kalder de det en bekymringssamtale.

Der er dog eksempler på, at oversigterne ikke er blevet opdateret som aftalt på grund af manglende tid og ansvarsplacering, i forhold til hvem der står for at opdatere oversigterne og eventuelt sende dem ud til de relevante modtagere såsom klasselærere eller hele lærerteams. Hensigten om at kunne reagere hurtigt på udsving i fravær og trivsel er afhængig af, at de aftalte procedurer overholdes, og at ansvaret er placeret hos personer, der har tid og kompetencer til at udføre opgaven.

De løbende trivselsmålinger er et nyt tiltag på de skoler, der har arbejdet med det. Både lærere og elever ytrer sig positivt over for idéen om at supplere fraværsarbejdet med en indsats målrettet løbende opfølgning på trivsel, da fravær og trivsel i høj grad hænger sammen. Nogle elever fortæller dog, at de på deres skole skal besvare et spørgeskema hver 14. dag, og det synes de er for ofte, hvilket kan betyde, at de bliver trætte af at besvare de samme spørgsmål igen og igen, og at de derfor nogle gange svarer uden at tænke sig om. Eleverne mener, at en månedlig besvarelse ville være bedre. Fra et lærerperspektiv lyder et kritikpunkt, at det kan være vanskeligt at vurdere, om en elev mistrives ud fra et spørgeskema, da besvarelsen kan være udtryk for private problemer, der ikke har noget at gøre med skolen, og som lærerne derfor vanskeligt vil kunne hjælpe med. Det vil være nødvendigt at tale med eleverne om, hvad deres mistrivsel skyldes, for at vurdere, hvordan eller om skolen kan hjælpe den pågældende elev.

Individuelle elevsamtaler skal forebygge fravær

Når lærere, ud fra de løbende opdateringer af oversigter over fraværs- og trivselsdata, har kunnet konstatere, at nogle elever har for højt fravær eller ser ud til at trives dårligt, oplever de, at det giver mulighed for at få talt med eleverne tidligere, end de ellers ville have gjort. Oplevelsen er, at de får fat i eleverne på et tidspunkt, hvor det er lettere at hjælpe dem med at få rettet op på fraværet.

Lærerne har flere steder fået et større ansvar for det relationelle arbejde i forhold til eleverne. På en skole har man udpeget en klasselærer, der står for samtaler med alle elever i klassen, som har for meget fravær eller dårlig trivsel. Et andet sted har man lavet en kontaktlærerordning og fordelt klassens elever mellem lærerne. På en tredje skole har man oprettet et mentorkorps af lærere, som faglærerne kan henvise eleven til, hvis eleven har det svært, og læreren vurderer, at eleven har behov for et decideret samtaleforløb. For nogle elever kan det at have en mentor dog minde dem om at have en mentor eller kontaktperson fra kommunen, hvilket de kan associere med en form for overvågning af, om de passer deres skole. For andre elever er det en god hjælp at have mentorsamtaler i en periode. På samme skole er der tilknyttet en psykolog, som kører samtaleforløb med de elever, der har nogle særligt tunge udfordringer, som en mentor ikke har kompetencerne til at

håndtere. En sidste mulighed på nogle af skolerne er, at det er studievejledningen, der står for at afholde samtaler med elever, der har højt fravær og/eller dårlig trivsel.

På de skoler, der har valgt at give et større ansvar til lærerne, oplever både lærere og elever, at det kan være en fordel for relationen, at lærerne allerede kender eleverne godt, fordi de ser dem hver uge og har en løbende dialog. Det betyder i nogle tilfælde, at eleverne føler sig trygge ved lærerne og gerne modtager hjælp og støtte fra dem, hvis de i en periode har det svært af forskellige årsager og derfor stikker ud i fraværs- og trivselsoversigterne. En udfordring kan dog være, at lærerne ikke, ligesom studievejlederne, har et lokale, hvor samtalerne kan foregå. Det kan være svært for elever, der fx mistrives, at tale frit, hvis samtalen med læreren foregår på gangen eller et andet sted, hvor andre elever kan se eller høre, hvad der foregår. Derudover kan der være en udfordring i, at læreren får en dobbeltrolle, hvor vedkommende på den ene side er læreren, der skal bedømme eleven til eksamen, og samtidig har en mere vejledende og rådgivende rolle i de individuelle elevsamtaler.

En ulempe ved at give lærerne et større ansvar for at afholde individuelle samtaler med eleverne kan være, at det tager tid fra lærerne, der i forvejen har mange undervisningstimer. Dermed kan lærerne risikere at bruge meget tid på de elever, der har udfordringer, og være nødt til at nedprioritere tid til at tale med de elever, der klarer sig godt og ikke har fraværsproblemer. Det kan betyde, at disse elever kan føle sig overset.

Eksempler på indsatser med elevsamtaler

Tidlig opsporing af problemer med fravær og trivsel

På HF og VUC KBH SYD har de styrket lærerteamet ved at konkretisere og systematisere teamets rolle i forhold til elevernes fravær og trivsel. Elever med behov for en fraværssamtale fordeles mellem lærerne i teamet, der enkeltvis taler med dem om, hvilke årsager der er til deres fravær, og hvordan de kan forbedre det fremadrettet. På grund af både løbende trivselsmålinger og opdateringer af fraværsoversigter kan teamet reagere tidligere og dermed tidligere opspore negative ændringer i elevernes fravær og trivsel.

Mentorkorps

På HF og VUC KBH SYD har de også oprettet et mentorkorps bestående af lærere. Elever med for højt fravær kan blive tilbudt et mentorforløb, hvor de løbende taler med en mentor, der ikke er deres egen lærer, om, hvordan de har det, og hvordan de kan arbejde med at nedbringe deres fravær.

Styrket kontaktlærerfunktion

På Randers HF og VUC har de styrket kontaktlærerfunktionen, ved at elever med højt fravær taler med deres kontaktlærer i stedet for med studievejledningen. Baggrunden for denne ændring er, at kontaktlærerne i forvejen kender eleverne og derfor kan have bedre forudsætninger for at spørge ind til elevens udfordringer og fravær. Fraværsoversigterne bruges aktivt som et redskab til at vurdere, hvornår eleverne skal indkaldes til en samtale, samt til at tale med eleverne om udvikling og mønstre i deres fravær.

5.2.2 Aktiviteter til styrkelse af klassekulturen

Nogle af de udvalgte skoler har vurderet, at en forbedring af klassekulturen i hf-klasser har et potentiale for at nedbringe elevernes fravær. På nogle skoler har baggrunden for at sætte fokus på klassekulturen været interviews med elever, der har peget på, at der var nogle udfordringer på dette område, mens man andre steder har observeret en sammenhæng mellem trivslen, kulturen og fællesskabet i klassen og så klassens fraværsgennemsnit. En af de udvalgte skoler har også sendt et spørgeskema ud til eleverne, hvor de skulle svare på spørgsmål om, hvordan de har det i klassen.

Sociale aktiviteter og faste grupper skal styrke klassekulturen

På de udvalgte skoler er der eksempler på, at man har igangsat flere forskellige sociale aktiviteter med fokus på styrkelse af klassekulturen. De har fundet inspiration i bogen *God Klassekultur* (Jensen & Bøgh, 2019)[5]. En af de indsatser, som virker lovende i forhold til at forbedre klassekulturen, er indførelsen af makkerpar og netværksgrupper, hvilket to af de deltagende skoler har indført. Indsatsen uddybes i nedenstående eksempelboks. Både ledelse, lærere og elever ytrer sig positivt herom. For lærerne er det rart, at der er faste grupper i klassen, så de ikke skal bekymre sig om at danne grupper i undervisningen. Det skaber en tydelig ramme om gruppearbejde, hvilket både lærere og elever synes fungerer godt. For eleverne er det ligeledes rart at vide, hvem de skal arbejde sammen med, og at ingen kommer til at føle sig overset i forbindelse med gruppearbejde. I makkerparrene oplever eleverne desuden, at det indvirker positivt på deres oplevelse af at gå i skole, at der altid er en person, som bemærker, om man er i skole, og sørger for at informere om lektier og vigtige beskeder ved fravær. Eleverne beskriver, at de er mindre tilbøjelige til at blive væk fra undervisningen, fordi de føler et ansvar over for deres makker. Samtidig opleves det som rart, at der er en person, der skriver og spørger, om man er okay, hvis man fx er syg. Denne type indsats kan betyde, at eleverne er mindre fraværende.

En skole taler om, at indsatser bestående af sociale aktiviteter bidrager til at skabe en 'vi-kultur', hvor alle er opmærksomme på hinanden, alle taler sammen, og man gør noget ud af at hilse på hinanden. Lærere og elever oplever, at kulturen forbedres, når der indføres et større fokus på trivslen og klassekulturen, fordi eleverne bliver mere opmærksomme på, om alle har det godt i klassen, og de tager et større ansvar over for deres klassekammerater.

Et stort ansvar for lærerne at understøtte klassekulturen

Nogle lærere oplever, at de får et væsentligt større ansvar for elevernes sociale trivsel, når der indføres indsatser i relation til sociale aktiviteter i klassen, selvom det af flere også bliver beskrevet som positivt, at skolen sætter fokus på klassekulturen. Hvis skolen laver en stram 'social studieplan', hvor det er nøje defineret, hvilke lærere der står for specifikke sociale aktiviteter på bestemte tidspunkter af året, kan lærerne opfatte det som ufleksibelt. Nogle lærere ser det ikke som deres arbejde at bidrage til, at eleverne får det bedre indbyrdes, men flere lærere nævner, at de er positive over for det styrkede fokus på klassekulturen, selvom det kræver af dem, at de bruger noget tid på at planlægge og gennemføre sociale aktiviteter i klassen, som de ikke oplever, at de har tid til.

Nogle af de udvalgte skoler har oplevet, at det styrkede fokus på elevernes trivsel og klassekulturen, hvor eleverne tager ansvar for hinanden, har ført til, at flere elever kommer i skole.

5 Jensen, D. G., & Bøgh, P. H. (2019). *God klassekultur: Ledelsesredskaber til undervisere*. Frederiksberg: Frydenlund.

Eksempler på indsatser med fokus på klassekultur

Makkerpar og netværksgrupper

På Aabenraa Statsskole og Randers HF og VUC har de indført makkerpar og netværksgrupper. Makkerparrene sidder ved siden af hinanden og arbejder sammen i undervisningen, og de har hver især til ansvar at tage kontakt og videregive noter til makkeren ved fravær. Netværksgrupperne består af to makkerpar, og disse grupper laver gruppearbejde sammen i skolen. Lærerne laver nye makkerpar og netværksgrupper løbende, fx en gang om måneden, så eleverne kommer til at arbejde sammen med mange forskellige klassekammerater.

Gennemførselsstrategi og gennemførselsenhed

På HF og VUC KBH SYD har de udformet en gennemførselsstrategi og oprettet en gennemførselsenhed. Gennemførselsenheden består af tre lærere og en tidligere studievejleder, der har forskellige opgaver med fokus på trivsel og gennemførsel i klasserne. Formålet med gennemførselsenheden er, at lærerteamet kan henvende sig, hvis der er nogle udfordringer med hensyn til klassekulturen i klassen, og få bevilget en medarbejder fra gennemførselsenheden, der deltager i nogle af undervisningstimerne for at understøtte klassekulturen og enkeltelever, som har problemer med fx fravær eller trivsel. Gennemførselsenheden har sammen med læse-skrivecentret fået ansvar for SPS-arbejdet. Indsatsen er stadig under udvikling.

Social studieplan

På Aabenraa Statsskole har de indført en årlig social studieplan, dvs. et slags årshjul for sociale aktiviteter, for alle hf-klasser. Den består af et skema over skoleårets uger og måneder, og alle klassens lærere har fået ansvar for at gennemføre forskellige sociale aktiviteter og samarbejdsøvelser på bestemte tidspunkter. Planen og aktiviteterne har lavet med inspiration fra bogen *God klassekultur* (Jensen & Bøgh, 2019).

Sociale arrangementer og ekskursioner

Randers HF og VUC har indført introtur, studieture, ekskursioner og sociale øvelser i klassen for at forbedre klassekulturen, og fordi elevgruppen på hf er blevet yngre og i højere grad efterspørger et godt socialt studiemiljø og fællesskab i klassen.

5.3 Nedbringelse af skriftligt fravær

Nedbringelse af skriftligt fravær er det tredje indsatsområde på de udvalgte skoler. Ledere og lærere giver udtryk for, at det er vanskeligt at sætte ind over for det skriftlige fravær, der ifølge flere ledere er meget højt. I nogle klasser omkring 20-30 %. En af udfordringerne er, at der ikke i tilstrækkelig grad er systematiske arbejdsgange og processer i forhold til arbejdet med at nedbringe det skriftlige fravær. Selvom der på de udvalgte skoler er eksempler på, at skriftligt fravær udløser høringsbreve og advarsler på lige fod med fysisk fravær, er det mest udbredte billede, at brugen af skriftlige fraværsdata også sker ad hoc. Fx kan en elevs skriftlige fravær blive anvendt som supplerende data i fraværssamtaler om det fysiske fravær og kan derigennem give studievejlederen et mere dækkende billede af elevens deltagelse og fremmøde på uddannelsen.

Både ledere, lærere og elever giver udtryk for, at den opfølgning, der findes nu, primært har til formål at få eleverne til at aflevere de manglende opgaver, mens der i lavere grad er indtænkt pædagogisk støtte og udvikling af de kompetencer, eleverne har brug for i forbindelse med afleveringerne. De ser derfor et behov for nye indsatser, der arbejder hermed.

På trods af behovet for nye indsatser i arbejdet med det skriftlige fravær er der i FoU-projektet relativt få indsatser rettet mod det skriftlige fravær. Selvom der på de udvalgte skoler er planer om udvikling af indsatser, er de endnu ikke er nået til at indarbejde indsatserne i praksis. Som nævnt i kapitel 3 fortæller flere ledere, at det fysiske fravær har været mere presserende at få styr på, men de giver også udtryk for, at der mangler viden om og inspiration til indsatser til nedbringelse af det skriftlige fravær.

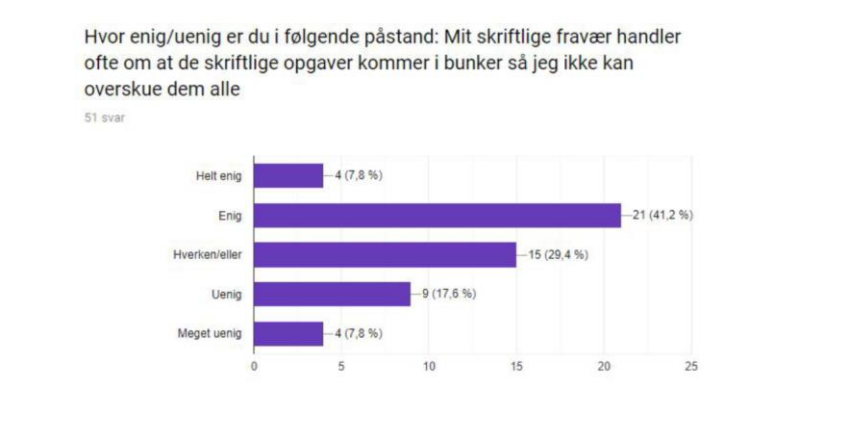
5.3.1 Viden om årsager til elevernes skriftlige fravær

Nogle ledelser har for at kunne udvikle indsatser set et behov for at få større viden om årsagerne til skriftligt fravær. Et konkret eksempel fra en af skolerne er en spørgeskemaundersøgelse blandt eleverne om det skriftlige fravær (se eksempelboks). Efter besvarelsen af spørgeskemaet blev der fulgt op i klasserne, hvorefter ledelse og lærere evaluerede elevernes input. Svarene viser et billede af en heterogen elevgruppe med mange forskellige grunde til skriftligt fravær. Hovedpointer fra spørgeskemaundersøgelsen er, at langt størstedelen af eleverne angiver, at det skriftlige fravær skyldes, at de har svært ved at komme i gang med opgaverne. Herudover peger eleverne på, at de skriftlige opgaver er svære at overskue, fordi de ligger samtidig, ligesom der er en gruppe, der angiver, at de har skriftligt fravær, fordi de ikke forstår opgaverne. Eleverne angiver desuden, at de savner brugbar feedback. Spørgeskemaundersøgelsen og den efterfølgende dialog mundede ud i et fokus på skrive- og rettedidaktik, hvor målet er, at eleverne får bedre feedback på afleveringerne. Desuden har ledelse og lærere arbejdet med at give eleverne et bedre overblik over de skriftlige opgaver ved at lægge dem ind i Lectios studieplan fra årets start.

Eksempel: Spørgeskema til eleverne om skriftligt fravær

På Det frie Gymnasium har eleverne svaret på et spørgeskema om årsagerne til det skriftlige fravær samt givet bud på, hvilke løsninger der kan være med til at afhjælpe problemet.

Eksempel på spørgsmål fra spørgeskema:

Andre spørgsmål fra samme spørgeskema:

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand:

- **Jeg får normalt brugbar feedback på de skriftlige opgaver, jeg afleverer.**
- **Mit skriftlige fravær handler om, at jeg ikke forstår, hvad opgaven går ud på.**
- **Mit skriftlige fravær skyldes især, at jeg har svært ved at komme i gang med opgaverne.**
- **Hvis der var skemalagte skrivecaféer, ville jeg møde op, selvom de var frivillige.**

5.3.2 Skriftlige opgaver som en del af skoledagen

På de andre skoler oplever lærere og ledelse også, at nogle af eleverne har svært ved at komme i gang med det skriftlige arbejde. Det kan fx skyldes, at det er svært at finde tid og ro til at lave afleveringer i en travl hverdag med arbejde, lektier, fritidsaktiviteter og familieliv. Derfor har flere skoler arbejdet med at integrere de skriftlige afleveringer i skoledagen, så eleverne har ro og tid til at lave dem og i et vist omfang får lærerstøtte til det. Det arbejder de med på to forskellige måder: 1) ved at eleverne laver afleveringer som en del af undervisningen, og 2) ved at eleverne deltager i skrivecaféer, bootcamps og lignende uden for den almindelige undervisning.

Afleveringer som del af undervisningen giver støtte til nogle elever, men medfører også lange skoledage

De steder, hvor de har arbejdet med at gøre afleveringer til en del af undervisningen, betyder det konkret, at eleverne får færre afleveringsopgaver for derhjemme og i stedet udarbejder skriftlige opgaver som en del af undervisningen. Det er ikke undervisningstimer, men fordybelsestimer, der bliver brugt til at lade eleverne arbejde med skriftlige afleveringer i undervisningen. Erfaringen er, at en del af eleverne gennem denne metode kan få den personlige og faglige støtte, de har brug for til at komme i gang med opgaven. Dog nævner lærerne, at det kan være vanskeligt at nå omkring alle eleverne i løbet af timen. En anden central udfordring handler om, at når afleveringerne bliver en del af undervisningstiden, medfører det ekstra lange skoledage i et i forvejen presset skoleskema. Derfor foregår der blandt lærere og ledelse en afvejning af, om det er bedre, at eleverne får kortere skoledage og selv må lave deres skriftlige opgaver uden for skoledagen, eller om behovet for lærerstøtte og øremærket tid til opgaverne er så stort, at det er bedre at gøre skoledagen længere.

Lektiecaféer bliver brugt i meget varierende grad

Udover at integrere afleveringerne som en del af selve undervisningen er der flere steder, hvor de har oprettet studiecentre eller lektiecaféer, hvor eleverne uden for den almindelige undervisning kan komme og lave deres afleveringer enten frivilligt eller som påbud. Lederne fortæller, at det er meget varierende, hvor meget caféerne bliver brugt, fx kan der være tidspunkter omkring de store opgaver, hvor caféerne bliver brugt meget, mens der på andre tidspunkter næsten ikke kommer nogen. En af skolerne har gode erfaringer med et studiecenter, som er åbent næsten altid. Skolen har lagt et skema i Lectio, så eleverne kan se, hvilke faglærere der er til stede i centret hvornår. På den måde bliver centret en central del af arbejdet med at nedbringe det skriftlige fravær, blandt andet fordi studievejledere laver aftaler med eleverne om at bruge studiecentret, når de har behov for faglig hjælp, og fordi det er tydeligt for elevene, hvornår de kan få hjælp til det, de har behov for.

Skrivebootcamps til nedbringelse af det skriftlige fravær bringer fraværet ned, men giver et begrænset fagligt udbytte

Der findes også lektiecaféer eller bootcamps, der fungerer som opsamlingssteder, hvor eleverne skal møde op, hvis de ikke har afleveret deres opgaver, og hvor formålet er, at eleverne får afleveret deres opgaver. Der er fra både ledelse, lærere og elever i interviewene en ret entydig kritik af denne type indsatser. Lærere og ledere fortæller, at nogle elever opfatter en bootcamp som et grønt lys for at aflevere for sent, og det er derfor med til at skubbe på et endnu højere skriftligt fravær. Derudover er der i denne form for caféer ikke afsat ressourcer til at hjælpe eleverne fagligt, og det afspejler sig i, at de afleveringer, der kommer ud af det, har en dårligere kvalitet. Fx fortæller eleverne om afskrivning fra hinanden, og lærerne fortæller om aflevering af halvt løste opgaver, fordi eleverne ikke har forstået opgaven.

6 Rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet

De deltagende skoler har i høj grad brugt FoU-projektet som en anledning til at gå fraværsarbejdet efter i sømmene i forhold til at få øje på ineffektive procedurer og til at afprøve nye måder at organisere arbejdet på. Skolerne har blandt andet afprøvet nye rolle- og ansvarsfordelinger i fraværsarbejdet. Det er gennemgående for skolerne, at de oplever, at der har manglet sammenhæng i fraværsarbejdet. Især fordi de forskellige personer, der har med fravær og fraværsdata at gøre, fx ledere, lærere og studievejledere, ikke taler systematisk nok sammen, og at ansvarsfordelingen heller ikke har været klar nok. Ved at tydeliggøre roller og ansvar i fraværsarbejdet har flere skoler erfaret, at fraværsarbejdet er blevet mere effektivt med hensyn til at spotte elever med højt fravær og dårlig trivsel. Indsatsen omkring den skærpede og nogle steder ændrede rolle- og ansvarsfordeling er endnu ny, men virker lovende i forhold til at nedbringe elevfraværet.

6.1 Ledelsens ansvar og rolle i fraværsarbejdet

I forbindelse med FoU-projektet og de indsatser, som de deltagende skoler har udviklet og afprøvet, har ledelsen spillet en stor rolle både i udviklingen, men i særdeleshed også i forhold til at prioritere implementering og fastholdelse af indsatser.

6.1.1 Ledelsen må tydeliggøre ansvarsfordeling og opretholde et vedvarende fokus på igangsatte indsatser

Der er eksempler på, at ledelsen har tildelt et større ansvar til nogle medarbejdere eller medarbejdergrupper, end de har haft før FoU-projektet. Der er fx indført faste mødekadencer og rutiner, hvor fraværsdata bliver diskuteret fx i klasseteams eller mellem studievejleder og teamkoordinator, hvilket beskrives yderligere i de efterfølgende afsnit. På skoler, hvor ledelsen har udarbejdet eller støttet op om udformningen af en fælles strategi for, hvilke data der bliver brugt, hvad de bliver brugt til, hvem der bruger dem, og hvordan der bliver fulgt op på data, har lærerne oplevet databaserede indsatser som meningsfulde. Der er også eksempler på, at ledelsen har spillet en mindre rolle og ikke har fulgt tæt op på dataarbejdet, og her har lærerne fx oplevet, at de ikke fik fraværsoversigter til tiden og derfor ikke kunne udføre det planlagte arbejde med at drøfte elevernes fravær på teammøder. Ledelsesopbakning bliver på den måde central i forhold til at tegne de store linjer og skabe sammenhæng i fraværsarbejdet, hvis intentionen skal lykkes, i forhold til at eleverne skal opleve støtte, tydelighed og sammenhæng i fraværssystemet, ved at der bliver sat ind tidligt og fulgt op hurtigt.

En erfaring, der trådte frem på nogle af de deltagende skoler i forhold til ledelsens rolle, går på vigtigheden af, at ledelsen formår at kommunikere den nødvendige information om, hvem i personalegruppen der har ansvar for de forskellige led i fraværsarbejdet. Hvis kommunikationen mellem ledelse og lærere af en eller anden grund svigter, eller hvis der sker ændringer, fx på grund af sygemeldinger, kan det betyde, at lærere eller andre involverede forholder sig afventende eller helt

kobler sig af processen. I interviews med lærerne er det tydeligt, at der kan være et meget forskelligt vidensniveau til stede, og at det potentielt kan skabe misforståelser både i forhold til processen og intentionen bag.

På en af de deltagende skoler savnede man inspiration til at udvikle arbejdet med opfølgning på elevernes fravær. Derfor valgte ledelsen at besøge andre skoler, som man vidste havde nogle gode erfaringer med fraværsarbejde. I eksempelboksen herunder findes en udfoldet beskrivelse af inspirationsbesøgene.

Eksempel på inspirationsbesøg på andre skoler

Forud for deltagelsen i FoU-projektet stod HF og VUC KBH SYD med udfordringer i forhold til både højt fravær og stort frafald. For at finde ny inspiration i forhold til deres vante måde at håndtere fravær valgte ledelsen at besøge en række skoler, der har forskellige erfaringer med at bekæmpe fravær og frafald. Besøgene havde specifikke formål med fokus på fx organisering, teamarbejde, studiemiljø m.m. Hovedkonklusionen efter besøgene var, at relationen mellem lærere og elever var helt central for fraværsarbejdet, ligesom der skulle ske hurtig opfølgning.

Gennem besøgene fik ledelsen inspiration til en større omorganisering, der især har betydet, at lærerteamet er blevet det bærende i fraværsarbejdet i stedet for studievejledningen, ligesom skolen har oprettet en gennemførselsenhed. Gennemførselsenheden består af lærere fra skolen, der arbejder med at understøtte faglærerne i arbejdet med eleverne. Lærerteamene kan kontakte gennemførselsenheden, hvis der er udfordringer med fravær og/eller trivsel i klassen, og få tilknyttet en person fra gennemførselsteamet, som både kan indgå i timerne som en form for støttelærer med fokus på klassekulturen, men som også kan tage enkelte elever eller grupper af elever ud af timen til samtaler med fokus på deres fravær og trivsel. Skolen beskriver gennemførselsenheden som en slags taskforce, som lærerteamene kan trække på. Hver 14. dag har teamlederen møde med en uddannelsesleder og én fra gennemførselsenheden, hvor der er fokus på elever, der er særligt udsatte i forhold til fravær og trivsel.

6.2 Lærernes ansvar og roller i fraværsarbejdet

På flere af de skoler, der har deltaget i FoU-projektet, har man ladet det opfølgende arbejde i forhold til fravær og trivsel ske tættere på undervisningen og elevernes hverdag, ved at kontakt- eller klasselærere har fået en central rolle i dette arbejde. Andre steder har man dog omvendt fritaget lærerne fra opfølgende fraværsarbejde for i stedet at lægge det hos ledelse og studievejledning.

6.2.1 Opfølgning på fravær og trivsel kan ske tættere på undervisningen og elevernes hverdag, når lærerne får større ansvar

Fokus for nogle af de deltagende skoler har været at lade det opfølgende arbejde i forhold til fravær og trivsel ske tættere på undervisningen og elevernes hverdag. Der er flere eksempler på, at nogle af lærerne har fået et større ansvar for at følge op på elevernes fravær og have samtaler med

dem. Det har typisk været lærere med kontakt- eller klasselærerfunktion. Konkret betyder det, at hvor fraværs- og/eller trivselssamtaler tidligere var studievejledernes opgave, er det nu i stedet kontaktlæreren/klasselæreren, der gennemfører trivselssamtaler eller lignende med eleverne. Formålet med at organisere opfølgning i tættere sammenhæng med undervisningen har været at skabe bedre mulighed for at støtte eleven i hverdagen. Studievejledningens rolle ændrer som følge heraf også karakter til at fokusere på de tungere samtaler, sparring til lærerne, indskrivning/udskrivning og andre mere administrative opgaver.

Erfaringen fra de skoler, der har forsøgt at placere mere centrale dele af fraværsarbejdet tættere på eleverne, er, at det for lærerne først og fremmest opleves som spændende med en ny dimension til jobbet. De lærere, der varetager de nye opgaver, har i de fleste tilfælde selv valgt opgaven. Det er lærere, der i forvejen har en særlig interesse i den relationelle del af lærergerningen, og derfor er der også en positiv stemning omkring det.

Fra et elevperspektiv er der tilsvarende positive tilbagemeldinger på, at lærerne er i tættere kontakt med eleverne i forbindelse med fraværs- og/eller trivselsproblemer. Elever på skoler, der har afprøvet den nye ansvars- og rollefordeling, oplever at føle sig trygge ved at henvende sig til lærerne, fordi de i mange tilfælde kender lærerne bedre end studievejlederne, og de kender klasselærerfunktionen fra folkeskolen. Styrken ved at give lærerne en mere central rolle i forhold til opfølgning på fravær er, at der kan følges op på daglig basis, fx ved at anerkende eleverne for forandringer, såsom at de møder til tiden. Samtidig kan den tætte relation til eleverne gøre, at lærerne får et mere helhedsorienteret blik på eleven, der kan gøre det nemmere også at støtte dem fagligt.

6.2.2 Læreres ansvar for opfølgning på fravær og trivsel kræver tid og klare rammer

Lærere, som i forbindelse med FoU-projektet har fået tildelt et større ansvar for opfølgning på elevernes fravær og trivsel, understreger, at selvom det er meningsfuldt for dem at varetage en større del af opgaverne i forhold til fravær og trivsel, kan det også være svært at finde plads til det i deres i forvejen tætpakkede skema. I de fleste tilfælde har lærerne ikke fået frataget andre opgaver, da de blev tildelt et større ansvar for opfølgning på elevernes fravær og trivsel, og derfor oplever flere af lærerne, at der ikke er afsat tilstrækkelig tid til den ekstra opgave. Det betyder i nogle tilfælde også, at lærerne oplever ikke at have tilstrækkelig tid til relationsarbejdet i forhold til de elever, der umiddelbart trives og ikke har fraværsproblemer, når de har et stort fokus på de elever, som kæmper med fraværsproblemer. I forlængelse heraf understreger lærerne, at deres nye rolle i nogen grad mangler klare rammer på grund af den manglende tid.

Rollen indebærer flere nye opgaver for lærerne, som de kan være i tvivl om, hvordan håndteres professionelt, og det bekymrer nogle af lærerne. Især kan lærerne komme i situationer, hvor en elev fortæller dem om tungere personlige problemer, som de tydeligvis har brug for hjælp til at håndtere, men lærerne er ikke, ligesom studievejlederne, uddannet i at håndtere sårbare samtaler. Lærerne kan komme til at stå i et dilemma mellem fortrolighed og behovet for at handle, som de ikke er vant til at håndtere. På en enkelt skole har de haft succes med at give lærerne et minikursus i samtaleteknik, når de sagde ja til at være kontaktlærere og tage flere elevsamtaler end tidligere (se eksempelboks).

Fra et elevperspektiv er der eksempler på, at de ikke tager fraværssamtaler med en lærer lige så seriøst som samtaler med en studievejleder. En forklaring kan være, at de har været vant til, at det er studievejledningen, der indkalder til samtaler, når eleverne har fået for højt fravær, og eleverne endnu ikke har vænnet sig til, at lærerne har overtaget dette ansvar.

Der er eksempler på, at lærerne oplever det som problematisk, at de ikke, ligesom studievejlederne, har et lokale, hvor de kan have samtaler med elever, der har brug for at tale om personlige udfordringer. Også her kan der peges på et behov for nogle bedre rammer for lærernes nye ansvarsområde.

På de skoler, hvor studievejlederne ikke længere varetager løbende fraværssamtaler med eleverne, bliver studievejlederne i elevernes øjne for anonyme, og eleverne henvender sig derfor mere til lærerne, også i forhold til de mere personlige problemer, der kan fylde hos nogle elever. Hvis lærerne har haft mulighed for at sparre med ledelse, studievejledere og andre kolleger, har de i højere grad kunnet håndtere det ansvar, der ligger i den nye rolle.

Eksempel på kompetenceudvikling for kontaktlærere

På Randers HF & VUC har kontaktlærerne fået en større rolle i forhold til opfølgning på elevernes fravær, blandt andet i form af fraværssamtaler. Kontaktlærernes rolle er at agere bindeled mellem eleven og skolen ved almindelige udfordringer og at have kontakt med forældrene. Hvis der er behov for sanktioner, overgår sagen til uddannelseschefen og evt. studievejleder.

For at klæde kontaktlærerne på til den nye rolle deltager de i et internt kursusforløb, hvor kontaktlærerne blandt andet bliver præsenteret for fraværsstatistik og relevant teori, ligesom en af skolens studievejledere underviser i samtaleteknik.

Eksempel på slides fra studievejlederens oplæg om "Den motiverende samtale":

Bekræftende udsagn (kassen i øverste højre hjørne) har til formål at få eleven til at se sig selv som en ressourceperson. Eksempler på bekræftende udsagn:

"Det er imponerende, så langt du er kommet inden for de sidste tre uger."

"Du er virkelig en slider. Der har været så mange forhindringer på din vej, og alligevel har du ikke givet op."

6.2.3 Når ledelse og studievejledere får ansvar for opfølgning på fravær kan det understøtte mere ensartet behandling af eleverne

I den anden ende af skalaen er det også, som en del af FoU-projektet, blevet afprøvet at fritage lærerne helt fra det opfølgende arbejde i forbindelse med fravær. I stedet kommunikerer elever, ledelse og studievejledere om fraværet. Denne tilgang adskiller sig markant fra den førnævnte, da lærerne her udelukkende foretager fraværsregistrering.

Læreren får ikke information om, hvilke elever der får tilsendt et fraværsbrev eller en advarsel, men sagsgangen foregår direkte mellem ledelse, studievejleder og elev. Baggrunden for denne tilgang er baseret på tidligere erfaringer, der viser, at elevernes sagsforløb i forhold til fravær i høj grad afhænger af relationen til læreren og lærerens vilje til at forsvare eleverne i forhold til advarsler og udskrivning. Intentionen er derfor at skabe en mere retfærdig og lige behandling af alle elever, hvor eleverne selv bliver opfordret til at forholde sig aktivt til deres fravær.

Erfaringerne med denne metode er begrænsede, da forsøget kun lige er gået i gang på erfaringsopsamlingstidspunktet. En af de potentielle udfordringer, lærerne nævner, er, at eftersom de ikke længere bliver involveret i fraværsarbejdet, kan de heller ikke varetage den daglige opfølgning som fx anerkendelse og opmuntring af elever, der har undergået en positiv forandring i forhold til deres fravær.

6.3 Lærerteamenes ansvar og roller i fraværsarbejdet

Flere af de deltagende skoler har i forbindelse med FoU-projektet valgt at sætte fokus på det arbejde, der foregår i lærerteams, og give lærerteamet en mere tydelig rolle i forhold til elevernes fravær og trivsel i den enkelte klasse. Man har haft en formodning om, at lærerteamet kunne være et endnu vigtigere forum for drøftelser og beslutninger om opfølgning, end det er i forvejen.

6.3.1 Fast mødekadence i lærerteams og systematisering af teamets opgaver sikrer løbende fokus på klassekultur, fravær og trivsel

Der er flere eksempler på, at ledelsen på de deltagende skoler har tildelt lærerteamene et større ansvar for at drøfte elevernes fravær og trivsel samt klassekulturen og i forlængelse heraf et ansvar for at beslutte, hvordan lærerne i teamet skal handle på udfordringer i klassen. På de skoler, der har sat fokus på lærerteamets rolle, er det gennemgående, at der er indført en fast mødekadence og en systematisering af teamets opgaver og drøftelser. Et eksempel er, at lærerteamet baserer deres drøftelser om klassen på blandt andet de databaserede fraværs- og trivselsoversigter, som løbende opdateres. Det er typisk teamlederen/klasselæreren, der har fået det overordnede ansvar for at præsentere de andre lærere i teamet for oversigterne og for at uddelegere ansvaret i forhold til at få talt med eleverne om eventuelle udfordringer. Et andet eksempel er, at lærerne i teamet har fokus på at fordele opgaverne imellem sig og på den måde skabe en mere systematisk håndtering af udfordringer i elevgruppen. Lærerne er begejstrede for den systematiserede mødekultur, hvor formålet er klart, og der er en teamleder, som tager ansvar for dagsordenen.

Nogle lærere fortæller, at de i teamet får øje på trivselsproblemer hos nogle elever, som ikke har problemer med fravær. Derfor har indførelsen af trivselsmålinger kvalificeret lærerteamets drøftelser i forhold til at få øje på mistrivsel hos elever, der ikke gør sig bemærket i fraværsoversigten. Tidligere oplevede nogle skoler, at elever med en lav fraværsprocent pludselig droppede ud, men drøftelser af trivselsmålingerne giver måske en mulighed for at opdage frafaldstruede elever i tide. Det giver bedre muligheder for at få sat tidligt ind og forebygge frafald fra uddannelsen.

Der er eksempler på, at lærerteamet også har fokus på klassekulturen og på, hvordan den kan forbedres med lærernes hjælp. Det kan fx være, at lærerne i teamet aftaler at igangsætte nogle sociale aktiviteter i klassen for at skabe et bedre fællesskab på tværs af vennegrupper.

Lærerne oplever, at der er bedre styr på, hvilke opgaver teamet har, og det gør det mere effektivt at holde møderne og at handle på udfordringer i forhold til klassekultur, fravær og trivsel. Desuden oplever de et fælles fokus på at få talt med eleverne. Når flere lærere spørger samme elev om dennes trivsel, føler eleven sig set.

6.3.2 Vanskeligt at samle alle lærere i teamet til fælles drøftelser og finde tid til opfølgning

Nogle lærere fortæller, at selvom det fungerer godt med lærerteamkonstruktionen, er det en stor udfordring at samle alle lærere, fordi de underviser på forskellige tidspunkter. En anden udfordring er, at særligt teamlederen har fået en del ekstra opgaver uden at få frataget nogle undervisningstimer, og det kan derfor være svært at finde timerne til at udføre alle opgaver.

Eksempler på lærerteamets skærpede rolle og styrkede ansvar

Faste teammøder

På både Aabenraa Statsskole og HF og VUC KBH SYD har de sat særligt fokus på at tydeliggøre lærerteamets rolle og skærpe dets opgaver. Blandt andet sørger en teamleder for at opdatere fraværs- og trivselsoversigter forud for teammøder, så lærerteamet kan drøfte fraværsoversigter og trivselsmålinger, og hvordan klassen fungerer som helhed. Udsatte elever fordeles mellem lærerne, der tager ansvar for at snakke med dem. På Aabenraa Statsskole har de besluttet at øge antallet af teammøder de første tre måneder af skoleåret. Her mødes teamet hver måned, og resten af året hver anden måned. På HF og VUC KBH SYD har de indført teammøder hver 14. dag.

Fastholdelsesmøder

På Randers HF & VUC har de indført fastholdelsesmøder for at sætte løbende fokus på elevernes fravær. Der er tre fastholdelsesmøder på første år og to på andet år. Her bruges tid på databaserede drøftelser af elevernes fravær.

Appendiks A – Skolernes indsatser

Skolens navn	Fokus i fraværsarbejdet
Aabenraa Statsskole	Styrkelse af klassekultur og nedbringelse af fravær og frafald. Udvalgte indsatser: • Udarbejdelse af overskuelige fraværsoversigter. • Månedlig præsentation for klasserne af deres fravær. • Spørgeskema i Lectio om fravær. • Særlig indsats til styrkelse af klassekultur, fx teamsamarbejde, netværksgrupper og årshjul for sociale aktiviteter i klassen.
Det frie Gymnasium	Ændring af både grundlæggende strukturer og fraværskulturen. Udvalgte indsatser: • Dataindsamling blandt eleverne, hhv. spørgeskema og fokusgrupper, for at få mere viden om fraværsgrunde. • Klasseprofiler, hvor eleverne (af lærerne) bliver vurderet i forhold til deres formodede faglige udgangspunkt og indsats. • Revision af studie- og ordensregler, så der ikke fremgår en specifik grænse for fravær. • Fælles praksis i forhold til forklaringer/undskyldninger for fravær.
HF & VUC KBH SYD	Rollefordeling og ansvarsområder i forhold til fravær samt brug af data. Udvalgte indsatser: • Omstrukturering af studievejledningen og ny ansvarsfordeling i forhold til fraværsarbejdet. • Redskaber til lærerne, som giver overblik over alle elevers fraværshistorik og opsporing af mistrivsel. • Overblik over klassens fravær i tal og i søjlediagram. • Trivselspulsmålinger – lærerne sørger for, at eleverne svarer hver 14. dag.
Randers HF & VUC	At skabe sammenhængende indsats og en systematik, hvor klasselærere, teams, vejledere og ledelse handler på baggrund af data, og hvor den enkelte faglærer har fastholdelsespraksis som en del af kerneopgaven. Udvalgte indsatser: • Alle lærere har ansvar for elevernes fravær både fysisk og skriftligt i eget fag. Hvis det ikke kan løses inden for faget, skal faglæreren kontakte kontaktlæreren. • Fysisk fravær opgøres i moduler i stedet for procent. • Fælles retningslinjer for lærernes praksis i forhold til skriftlige afleveringer. • Ny model for opfølgning på fravær: første, andet og tredje brev. Beskrivelse af, hvornår det bliver sendt, hvem der modtager brevet, og hvordan der reageres på det rent pædagogisk.

Fraværsarbejde på hf

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-381-3

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk